

Beteckning: Rel C vt 2003:7

Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

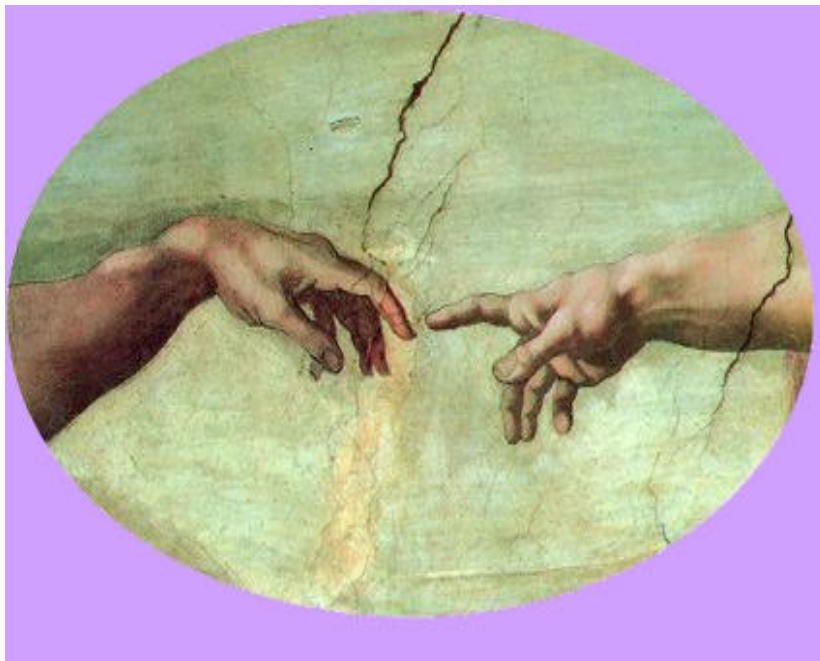
Nära-döden-upplevelser

Susanne Gzaiel-Claesson
Juni 2003

C-uppsats, 10 poäng
Religionsvetenskap

Religionsvetenskap C
Handledare: Peder Thalén

Nära-döden-upplevelser Nära-döden-upplevelser

1. INLEDNING	2
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte	3
1.3 Metod	3
1.4 Presentation	3
2. HISTORIK	4
3. KÄNNETECKEN FÖR NÄRA-DÖDEN-UPPLEVELSER	6
4. FÖRKLARINGAR TILL NÄRA-DÖDEN-UPPLEVELSEN	13
4.1 Definition av medvetslöshet och död	13
4.2 Psykologiska faktorer	13
4.3 Farmakologiska faktorer	14
4.4 Fysiologiska faktorer	15
5. RELIGIÖS OCH ANDLIG INRIKTNING EFTER EN NDU.	17
6. RELIGIONSFILOSOFISKA TANKAR OM LIVET EFTER DÖDEN	19
7. DISKUSSION	22
SAMMANFATTNING	29
LITTERATURFÖRTECKNING	30

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Jag valde att skriva om nära-döden-upplevelser eftersom det är ett mycket intressant och fascinerande ämne. Eftersom jag inte haft så mycket kunskap om detta fenomen tyckte jag att detta var ett gyllene tillfälle att få veta mer. Jag har en brokig erfarenhet av religion eftersom jag varit med i en frikyrkoförsamling och eftersom jag nu är gift med en sekulariserad muslim från Israel, där vi på somrarna träffar våra judiska vänner. Jag har alltså en god inblick i de abrahamitiska religionerna vilket berikat mig på så sätt att jag har fått en mer universell syn på saker och ting. Det jag däremot inte haft så stor kunskap om är de nya andliga strömningarna i vårt samhälle, som verkar bli allt populärare. Jag har alltså medvetet valt att skriva om något jag tycker jag behöver veta mer om, dels för att stilla min egen nyfikenhet och dels för att jag tror att jag som SO lärare på högstadiet kommer att ha nytta av denna kunskap. Jag tror att vi måste inse att de etablerade religionerna håller på att bli överkörda av nya krafter och då gäller det att vara uppdaterad. Jag vill lära mig att se människan och andligheten ur så många perspektiv som möjligt. Jag tror att det finns så oerhört mycket som vi inte kan förstå med vårt mänskliga intellekt. Jag tror dock vi kan komma ett steg närmare sanningen om vi har öppna sinnen.

1.2 syfte

Mitt syfte har varit att ta reda på om nära-döden-upplevelser är trovärdiga samt vilket religiöst värde de har.

1.3 Metod

Jag har främst använt mig av litteraturstudier. Jag hade hela tiden tänkt att enbart använda litteraturstudier eftersom jag trodde att det skulle bli svårt att hitta människor med nära-döden-upplevelser som man kunde få intervjuas. Jag vet ju att de flesta med dessa upplevelser inte vill berätta, av rädsla för att bli betraktade som tokiga. När jag ändå genom en arbetskamrat fick namnet på en kvinna som kunde tänka sig att berätta om sin upplevelse, så ville jag även ha med det i min uppsats. Jag har alltså intervjuat en kvinna som haft en nära-döden-upplevelse. Denna intervju utfördes i hennes bostad där vi ostört kunde sitta vid köksbordet. Jag bad henne helt enkelt att berätta om hennes upplevelse. Jag spelade in hennes berättelse med hjälp av en bandspelare, för att försäkra mig om att jag skulle kunna citera henne korrekt. Intervjun blev endast ett litet komplement till litteraturstudierna eftersom jag som sagt koncentrade mig på litteraturen. Det var inte så svårt att få tag på litteratur om ämnet men många av böckerna skrevs för något eller några decennium sedan och jag hade velat hitta fler böcker med de allra senaste rönen. Det verkar som om Moody verkar vara den författare som i stort sett alla andra författare utgår från, i sina diskussioner och så vidare. Moody skrev de banbrytande böckerna på 70-talet så man tycker ju att det skulle ha hänt en hel del sedan dess.

1.4 Presentation

I kapitel två tar jag upp några författare som varit tongivande inom nära-döden- forskningen. I tredje kapitlet anger jag de olika moment som kännetecknar en nära-döden-upplevelse. I kapitel fyra skriver jag om några olika vetenskapliga skäl som olika forskare anser tala emot nära-döden-upplevelser. I femte kapitlet räknar jag upp några filosofiska argument för ett liv efter döden. I kapitel sex skriver jag om den religiösa och andliga inriktning många människor får efter sin upplevelse. Avslutningsvis diskuterar jag sedan de vetenskapliga skäl som verkar tala emot nära-döden-upplevelsena och jag förklarar varför dessa förklaringar inte känns så övertygande för mig. Jag diskuterar också nära-döden-upplevelsens religiösa värde och om den etablerade kyrkan kan använda sig av dessa upplevelser som en bekräftelse.

2. HISTORIK

Enligt Morse¹ har NDUer rapporterats så lång tillbaka i tiden som det finns skrivna redogörelser. I Nya Testamentet (2 Kor. 12:1-4) beskriver Paulus en NDU och under 500-talet gjorde Gregorius den store en sammanställning av sådana upplevelser, som han betraktade som ett bevis för ett liv efter detta. Det finns också beskrivningar av NDUer i grekiska, romerska, egyptiska och österländska myter och legender.²

Enligt Moody³ säger Platon att en själ som skilts från sin kropp kan möta och samtala med andra avlidnas andar och ledas av skyddsandar vid övergången från den kroppsliga livet till det nästa. Själen kommer till den fysiska kroppen från en högre och mera gudomlig region i tillvaron. Han menar att födelsen är insomnande och glömska, eftersom själen när den föddes in i kroppen, övergår från ett tillstånd till ett annat, och under mellantiden glömmer de sanningar den kände till under tillståndet utanför kroppen. Döden blir ett återuppvaknande och en återerinring. Platon menar att själen som i döden skilts från kroppen kan tänka och resonera klarare än förut. Själen ställs efter döden inför en domstol, där en gudomlig varelse visar upp för själen allt – både gott och ont – som den gjort i livet och låter själen konfronteras med det. Platon menar att vi ställs inför två svårigheter när vi ska försöka förklara livet efter detta, medan vi är kvar i vår kropp. Först och främst är våra själar fångna i våra fysiska kroppar och är därmed begränsade till vad vi kan lära och erfara av våra kroppsliga sinnen. Platon säger för det andra att det mänskliga språket är otillräckligt för att återge den yttersta verkligheten. Orden snarare döljer än avslöjar och detta medför att inga människoord annat än indirekt genom analogier, myter osv. kan uttrycka sanningen bortom den fysiska regionen.

Den tibetanska dödsboken är de vises läror från Tibet som fortplantades muntligt under många generationer i forna tider för att slutligen nedtecknas på 800-talet e.kr. Boken fyllde två funktioner. Den första var att hjälpa den döende att hålla i minnet beskaffenheten av varje nytt fenomen, allteftersom han mötte det. Den andra var att hjälpa dem som ännu levde att tänka positiva tankar och att inte med sin kärlek och ömma saknad hindra dem från att inträda i livsplanen på andra sidan, fri från alla jordiska bekymmer. Boken ger en utförlig skildring av de olika stadierna själen genomgår efter den kroppsliga döden. Moody menar att skildringarna av dessa stadier är mycket lika de skildringar som Moody har stött på när han har lyssnat på människor som varit nära döden.⁴

Enligt Wistrand⁵ diskuterade man under Emanuel Swedenborgs tid (1688-1772) utomkroppsliga fenomen som exempelvis de nordliga folkens schamanism och deras färder i anden utanför kroppen. Swedenborg talar om personer som kunde falla i extas och utföra själens operationer och som kunde uppenbara tjuverier och berätta om hemligheter som man vill ha avslöjade. Swedenborg konstaterade att det krävdes särskilda anlag, och särskild teknik för att komma i sådan extas som verkade vara förbunden med ett avstannande av blodomloppet och andningen.⁶ Enligt Moody hade Swedenborg haft upplevelser utanför kroppen. Kommunikationen mellan Swedenborg och andarna bestod av en sorts tankeöverföring. Swedenborg menade att den nyss döde inte förstår att han är död eftersom han fortfarande är i en kropp som liknar hans fysiska kropp. Det andliga tillståndet är mindre begränsat än det jordiska och alla andarnas förmågor är mer fulländade. Den döende människan kan möta andra avlidnas andar som är där för att hjälpa till. Moody menar att tibetanernas och Platons visdom samt Swedenborgs religiösa uppenbarelser alla stämmer bra överens både inbördes och med nutida NDUares berättelser.⁷

¹ Melvin Morse är en amerikansk barnläkare som har forskat om NDUer främst hos barn.

² Morse (1991) s. 27

³ Raymond A Moody är en amerikanske läkare som varit banbrytande i sin forskning om NDUer.

⁴ Moody (1977) s. 100-105.

⁵ Kersti Wistrand är lärare och psykolog som skrivit en antologi om NDUer tillsammans med Jan Pilotti.

⁶ Wistrand (1982) s. 84-86

⁷ Moody (1977) s. 105-109.

Enligt Wistrand började professor Heim på 1870-talet att samla in material om personer som varit nära döden. Heim var själv nära att dö nära han föll från ett berg. Under fallet återupplevde han sitt liv och han förflyttades till en storslagen, praktfull annan värld. Heim samlade under 20 år rapporter från omkring trettio liknande upplevelser som alpinisterna haft då de fallit från ett berg. Gemensamma drag i dessa upplevelser var frånvaron av dödsfruktan, ett förändrat tidsmedvetande, en ökning av tankeverksamheten samt återblick på livet. Vacker musik, blå himmel och medvetandets utslocknande utan sorg upplevdes i samma stund de slog i backen. Heim beskrev det som en vacker död med nobla, rena tankar och en känsla av frihet. På 1930-talet analyserades Heims material av psykoanalytikern Pfister. Han menade att liknande upplevelser sker vid andra dödliga faror som drunkning, tågkollisioner, jordbävningar mm. Pfister hävdade att NDU är ett förnekande och regression under stress inför ett dödligt hot. Han menade att fantasierna håller personen borta från stor chock och att fantasierna är en stimulibariär som skyddar det vakna medvetandet.

Det var vid mitten av 1950-talet som intresset för döden väcktes på riktigt och i samband med USAs inträde i vietnamkriget under 1960-talet stärktes intresset i USA ytterligare. Författare började nu publicera böcker om döden. Samtidigt gjordes framsteg inom den medicinska forskningen med förbättrade återupplivningsåtgärder som ledde till att patienterna överlevde i större utsträckning. Psykiatriker började att uppmärksamma patienters upplevelser före, under och efter återupplivningen. Begreppet NDU var dock ännu okänt och patienternas upplevelser ansågs vara en psykisk komplikation.⁸ Enligt Ring var det först när den amerikanske psykiatern Raymond Moody 1975 gav ut sin bok "I dödens gränsland" som begreppet NDU myntades. Moody försökte att studera NDUer systematisk och detta var begynnelsen av forskning om NDUn.

Enligt Wistrand ger G Ritchie 1979 ut boken *från andra sidan*. Ritchie var inkallad under andra världskriget och drabbades då av dubbelsidig lunginflammation och förklarades död. Han får en utomkroppslig upplevelse utan att till en början förstå det. Han har bråttom till kursstarten vid den medicinska högskolan och beger sig dit. Under resan passerar han svävande ovan marken flera platser, som han först många år senare känner igen under besök. Han upplever även en lång transcendent NDU, där han får undervisning av en ljusgestalt. Sedan blir det dags att återvända till kroppen, vilken han först ser utifrån: lakanet har dragits över huvudet, men han känner igen ringen på sitt finger. Ett biträde ser att Ritchie rör handen och rusar efter läkaren, som efter nio minuter återigen dödförklarar honom. Biträdet övertalar då läkaren att ge Ritchie en adrenalinspruta rakt in i hjärtat, som då börjar slå. Det tar tre dagar innan Ritchie kommer till medvetande. Idag är Ritchie psykiater och studerar bl.a. hallucinationer hos patienter, men säger sig inte ha funnit några gemensamma drag med sina egen upplevelse. Det är tydligt att det finns två olika synsätt: Det ena ser NDU som psykologiska försvarsmekanismer, och det andra som ett nytt fenomen som inte går att inordna i psykologisk eller medicinsk modell.⁹

Den svenske läkaren Göran Grip har själv haft en NDU som barn och han har översatt de flesta amerikanska böckerna om NDUer till svenska. Grip har också skrivit en egen bok som heter *Allting finns* (1994), där han berättar om sin egen NDU.

⁸ Wistrand (1982) s. 11-18

⁹ Wistrand (1982) s. 25

3. KÄNNETECKEN FÖR NÄRA-DÖDEN-UPPLEVELSEN

Enligt Hammer¹⁰ brukar den typiska nära-döden-upplevelsen beskrivas som en känsla av djup frid. ”Man upplever hur ens medvetande lämnar kroppen, man kanske ser den döende kroppen ligga i sjukhussängen eller på båren. Sedan ser den döende en tunnel med ett starkt ljussken, som ibland omsluter en välkomnande gestalt. Ens liv kan passera revy och man får ett nytt helhetsperspektiv på svåra episoder i livet.” Människor som haft sådana här upplevelser säger att de förstod att de befann sig i dödens gränsland, lämnat sin egen kropp en liten stund, men sedan, ofta motvilligt, vänt tillbaka till kroppen för att fortsätta leva. Upplevelserna verkar vara ganska lika varandra oavsett personernas sociala bakgrund, ålder eller utbildning. Många människor tycker att de har genomgått en personlig förändring efteråt.¹¹

Kübler-Ross¹² beskriver nära-dödenupplevelser på följande sätt:

”När vi lämnar den fysiska kroppen kommer vi att vara totalt fria från panik, rädsla och ångest....vi kommer att vara totalt medvetna om allt som händer i vår omgivning: vad människor i vår närhet tänker, hur de ursäktar sina misslyckanden, hur de ljuger för sig själva och sådana saker...Vi kommer att betrakta det som händer på lite avstånd i ett distanserat sinnestillstånd...Vår andra kropp som vi nu upplever, är inte en fysisk kropp utan en eterisk kropp...När vi befinner oss i den eteriska kroppen...har vi inga smärtor och inga handikapp...När vi sedan gått igenom någonting som symboliserar en övergång – som är kulturellt betingat och kan te sig som en port, bro eller tunnel – börjar vi se ett ljus. Det är ett ljus som är bortom all beskrivning. Det är vitare än vitt, ljusare än ljus, och när vi närma oss det blir vi fullkomligt insvepta i ovillkorlig kärlek. Om vi någon enda gång upplevt den kärleken kan vi aldrig någonsin bli rädda för döden igen. Döden är inte något skrämmande. Det är vad vi gör av vårt liv som är problemet. Människor som har sett det här ljuset har under ett försvinnande ögonblick tillgång till all kunskap. Om de måste återvända...glömmer de tyvärr bort det mesta. Men vad många kommer ihåg är, tror jag, det enda som vi behöver vara medvetna om, och det är att vårt totala liv är vårt eget ansvar, att vi inte kan kritisera och skylla ifrån oss och fördöma och hata. Vi, och bara vi själva, är ansvariga för summan av hela vårt fysiska liv. Den insikten ändrar på många prioriteringar. I närvaro av dt otroliga ljuset, som människor kallar för ”Kristus” eller ”Gud” eller ”kärlek” eller ”Ljuset” beroende på var de kommer ifrån, hålls vi ansvariga för allt vi har gjort. Och vi kommer då att förstå hur ofta vi inte gjort det högsta valet och hur vi har fått ta konsekvenserna av våra val...Vad jag vill säga innan jag slutar är att Moodys första bok, *i dödens gränsland*... är till hjälp, men den kan inte tala om för er vad döden handlar om, för Moody beskriver ju enbart *nära-dödenupplevelser*. Efter det att vi lämnat vår fysiska kropp, som består av fysisk energi, skapar vi en andra, perfekt kropp – det vill säga en kropp utan blindhet, utan amputationer, utan bortopererade bröst, utan defekter, och den kroppen består av *mental* energi. Mental energi skapar och manipulerar människan med hjälp av sitt sinne. När vi är varaktigt döda...antar vi en sådan form som är den form vi hade före födelsen och som vi har efter döden. Och det är när vi på Moodys språk går genom tunneln mot ljuset. Det ljuset är ren *andlig* energi. Andlig energi är den enda energiform i detta universum som inte människan kan manipulera.¹³

Enligt Wistrand konstruerade Moody en ”idealtypisk” erfarenhet, efter att ha samlat material från personer som varit engagerade i NDU.

”När den döende människan nått höjdpunkten av fysisk utmattning hör hon hur hennes läkare förklarar henne död. Hon hör ett obehagligt surrande ljud och får samtidigt en känsla av att hon

¹⁰ Olav Hammer forskar och undervisar i religionshistoria vid Lunds universitet.

¹¹ Hammer (1997) s. 229-231

¹² Elisabeth Kübler-Ross är en amerikansk psykiater som skrivit många böcker om döden.

¹³ Kübler-Ross (1991) s. 87-91.

hastigt rör sig genom en lång mörk tunnel. Plötsligt befinner hon sig utanför sin egen fysiska kropp och betraktar den på något avstånd som om hon vore endast en åskådare. Från sin högre utsiktspunkt iakttar hon sjukvårdspersonalens upplivningsförsök och befinner sig i ett tillstånd av emotionell upprördhet. Efter en stund samlar hon sig och blir mera van vid sitt underliga tillstånd. Andra varelser, släkt och vänner som redan dött, kommer för att hjälpa henne, och slutligen ser hon en ljusvarelse som gör henne frågor utan ord om vad hon anser sitt liv ha varit värt och hjälper henne på traven genom att i blyxtbelysning visa henne de viktigaste händelserna i hennes liv. Men återupplivningsförsöken börjar lyckas, och hon känner att hon måste återvända till jorden. Hon gör motstånd, ty hon är helt och hållet absorberad ”livet efter detta” och de starka känslor av glädje, kärlek och frid som fyller henne. Trots detta återförenas hon med sin fysiska kropp och lever.”¹⁴

Enligt Morse består en nära-döden-upplevelse (NDU) ofta av nio olika moment. Många människor upplever bara några få moment som exempelvis tunnelupplevelsen och ut-ur-kroppen-upplevelsen. De korta upplevelserna är lika mycket en NDU som de längre detaljerade upplevelserna. De flesta upplever dock att de blivit förvandlade genom NDU genom att de fått större livsglädje och befriade från dödsrädsla. Några personer utvecklar paranormala förmågor och får ökad intelligens efter en NDU. De nio huvudmomenten i en NDU är:

1. En känsla av att vara död

En kvinna från Chicago sade efter ett hjärtstillestånd: ”Det var svårt att förklara det. I ett skede var jag inte hustru till min man, jag var inte dotter till mina föräldrar. Jag var totalt och fullständigt mig själv.”¹⁵

2. Frid och smärtfrihet

”Det var som om de band som binder mig vid världen hade skurits av. Jag var inte längre rädd och kunde för den delen inte heller förnimma min kropp. Jag kunde höra hur de (läkarna och sköterskorna) arbetade runt omkring mig men det betydde ingenting.”¹⁶

Kvinnan jag intervjuade berättade: ” De tankar jag hade när jag låg ovanför mig själv var att jag reflekterade – åh vad skönt jag har det – jag har inte ont längre”.¹⁷

Eadie¹⁸ hörde ett svagt surrande ljud i huvudet och fortsatte att sjunka tills hon kände kroppen bli stilla och livlös. Sedan kände hon en våg av energi, en puff eller en befrielse inom sig och hennes själ lämnade plötslig bröstet och drogs uppåt som av en jättelik magnet. Hennes första intryck var att hon var fri. Hon svävade ovanför sängen. Känslan av frihet var gränslös och det verkade som hon gjort detta i all evighet.¹⁹

3. Ut-ur-kroppenupplevelse

En kvinna från Arizona som var nära att dö under en allergisk läkemedelsreaktion: ”Jag kunde se ner på mig själv i sjukhussängen. Läkare och sköterskor jäktade runt omkring mig. Jag kunde se hur de rullade in en apparat i rummet och ställde den vid fotändan av min säng. Den hade två handtag som stack ut ur ett slags låda. Jag förstod senare att det var en av de där apparaterna som de använder för att chocka hjärtat och få igång det igen efter att det har stannat. En präst kom in och började ge mig sista smörjelsen. Jag gled ner till fotändan av sängen och betraktade allt som hände.

¹⁴ Wistrand (1982) s. 110-116

¹⁵ Morse (1994) s. 17.

¹⁶ Morse (1994) s. 17.

¹⁷ Intervju, 23/4 2003.

¹⁸ Betty j. Eadie har skrivit en självbiografisk bok om sin NDU.

¹⁹ Eadie (1992) s. 44-65.

Det var som att vara åskådare till ett skådespel. Bakom mig själv i sängen fanns en klocka. Den satt uppe på väggen. Jag kunde se både mig själv i sängen och klockan som visade 11.11. Sedan återvände jag till kroppen. Jag mins att jag vaknade upp och letade efter mig själv nere vid fotändan av sängen.”²⁰

Kvinnan jag intervjuade sade: ” Plötsligt ser jag mig själv ovanför loftsängen och jag tittar ner på mig själv. Jag konstaterar. Där ligger jag”.²¹

Eadie insåg att det var hennes kropp som låg livlös där nere på sängen. Eftersom själens ögon ser i fler dimensioner än den dödlige kroppens ögon såg hon sin kropp från alla håll på en gång. Den nya kroppen var viktlös och rörlig och hon kände sig hel, perfekt och hon tänkte ”det här är den jag verkligen är.”²²

Enligt Wistrand finns det även viljemässiga separationer och en kvinna berättar att hon lämnade kroppen under nära-döden-krisen och att detta sedan blev någonting som hon kunde göra nästan viljemässigt. Ibland använde hon separation för att se till sin baby under natten samt för att kontrollera att alla dörrar var låsta. En gång upptäckte hon på detta sätt att en dörr var olåst och hon gick då med sin fysiska kropp och låste den. Kvinnan slutade dock med dessa utflykter eftersom hon var rädd för att inte kunna återvända till sin kropp. Det finns också människor som utan att ha varit nära döden påstår sig kunna separera viljemässigt. Robert Monroe fick denna förmåga 1958 efter att ha experimenterat med inlärningstekniker via bandspelare under sömn. Det finns också övergångar mellan separationer, drömmar och visioner. Upplevelserna kan börja i den fysiska världen för att sedan glida in i den transcendentala världen. Där kan sen separerade uppleva kontakt med andra väsen som också befinner sig utanför sin fysiska kropp. Några av dessa är permanent separerade, det vill säga döda. De har alltså för tillfället ingen kropp att återvända till. Det finns också personer som påstår att det kan åstadkommas transcendens viljemässigt.²³

4. Tunnelupplevelsen

En bilförsäljare från sydstaterna som blixten slog ner i: ”Jag svävade ovanför min kropp i några sekunder och kände sedan hur jag sögs upp i den här tunneln. Jag kunde inte se någonting runt omkring mig, men jag hade en känsla av att röra mig framåt mycket snabbt. Jag befann mig klart och tydligt i en tunnel och visste det när jag såg hur ljuset i andra änden blev större och större.”²⁴

Kvinnan jag intervjuade berättade: ” Nästa sekvens är jag sugts in i någon form av en tunnel som är väldigt smal. När jag tittar och jag vet att i slutet av tunneln är det ett väldigt starkt ljus och det är dit jag ska och tunneln är virvlande precis som allting annat hör i kvantfysikens ljuva värld”.²⁵

Eadie hörde ett mullrande, brusande ljud och hon fylldes av en behaglig känsla trots att ljudet och kraften var fruktansvärda. Hon hörde också bjällror pingla i bakgrunden, ett underbart ljud hon aldrig glömmer. Sedan drog hon upp och in i en stor virvlande, svart massa. Hon kände hur hon rörde sig genom den och det brusande ljudet blev svagare. Hon befann sig i liggande ställning och rörde sig med fötterna före och huvudet något höjt. Farten var otroligt hög men friden och lugnet ökade också. Hon kunde ha stannat kvar i detta tillstånd för evigt. Hon blev medveten om att andra människor och djur färdades med henne. Hon kände att en läkningsprocess ägde rum och en kärlek

²⁰ Morse (1994). 17-18.

²¹ Intervju, 23/4 2003.

²² Eadie (1992) s. 44-65.

²³ Wistrand (1982) s. 29-30

²⁴ Morse (1994) s. 18.

²⁵ Intervju, 23/4 2003.

fyllde denna virvlande, rörliga massa och hon sjönk djupare in i dess värme och mörker och gladdes åt tryggheten och friden. I fjärran såg hon en ljuspunkt och den svarta massan runt omkring henne började anta formen av en tunnel.²⁶

5. Ljusvarelser

En tioårig pojke som fick hjärtstillestånd: ”I slutet av tunneln möttes jag av några människor. Allesammans lyste inifrån som lyktor. Hela platsen lyste på samma sätt, som om allting var fyllt av ljus. Jag kände ingen av dem jag träffade där, men allesammans älskade mig väldigt mycket.”²⁷

Kvinnan jag intervjuade berättade: ”När jag ska återberätta det här ljuset, är det svårt att förklara. Det enda jag kan säga är att folk som håller på med kristallografi och vet hur kristaller kan glänsa. Det är ett väldigt starkt vitt ljus, som man befinner sig i men det är inte obehagligt och stickande i ögonen men det är ett välbefinnande”.²⁸

Eadie såg tre män vid hennes sida som var klädda i ljusbruna kåpor. Deras ljussken smälte samman med hennes eget. Männerna verkade vara sjuttio eller åttio år gamla men hon förstod att de existerade i en annan tidsdimension. Eadie anade stor andlighet, kunskap och visdom hos dem. Männerna sade att de hade varit med henne i evigheter i förfluten tid. Sanningen om ett liv före jordelivet utkristalliserades i hennes inre och hon insåg att döden var en pånyttfödelse till ett större liv, fyllt av förståelse och kunskap. Dessa män var hennes närmaste vänner i detta större liv och de hade tillsammans med andra varit hennes skyddsänglar under hennes liv på jorden. De sade att hon hade dött i förtid och de förmedlade en känsla av frid och hon kände deras djupa kärlek och omtanke. Dessa känslor och tankar förmedlades från själ till själ – från intelligens till intelligens. De kommunicerade inte med ord utan med ”ren kunskap” som man kan liknas vid telepati även om den definitionen inte beskriver den fullständiga processen. Hon insåg att hennes tidigare förmåga att uttrycka känslor varit nästan obefintlig i jämförelse med själens förmåga att kommunicera.²⁹

6. Ljusvarelser

En medelålders kvinna som beskriver sin NDU från barndomen: ”Jag minns hur jag vaknade upp i en trädgård som var full av stora blommor. Om jag skulle beskriva dem skulle jag säga att de såg ut som stora dahlior. Det var varmt och ljust i den här trädgården och det var vackert. Jag såg mig omkring i trädgården och där var den här Varelsen. Trädgården var oerhört vacker, men allting bleknade i hans närvaro. Jag kände mig fullkomligt älskad och fullkomligt omhändertagen av honom. Det var den mest underbara känsla jag någonsin upplevt. Trots att det var många år sedan kan jag fortfarande känna den där känslan.”³⁰

Kvinnan jag intervjuade berättade: ” När jag kommer ut ur tunneln var det ljus och jag såg ett landskap med kullar och berg och det var bara ljust. Sedan efter det vet jag att det var någon som var med mig, som pratade med mig och sade att jag inte skulle vara orolig och rädd. Jag såg inte ljusvarelserna men jag kände den. Jag vet att det var en manlig ljusvarelse.”³¹

Eadie färdades genom tunneln i ännu högre fart och då hon närmade sig ljuset upptäckte hon en mansfigur som stod omvärd av ett sådant strålände ljus att endast andliga ögon skulle kunna uthärda och uppskatta det. Efter hand som hon drogs närmare började hon inta upprätt ställning.

²⁶ Eadie (1992) s. 44-65.

²⁷ Morse (1994) s. 18.

²⁸ Intervju, 23/4 2003.

²⁹ Eadie (1992) s. 44-65.

³⁰ Morse (1994) s. 18-19.

³¹ Intervju, 23/4 2003.

Ljuset närmast mannen var gyllene och det spreds ut till en lysande, storslagen vithet. När hennes ljusskenen smälte samman med ljusvarelens kändes det som om hon hade stigit in i hans gestalt och hon förnam en explosion av kärlek. När han omfamnade henne sade hon om och om igen ”jag är hemma, jag är äntligen hemma.” Hon kände hans enorma ande och visste att hon alltid hade varit en del av honom. Han var Jesus Kristus som alltid hade älskat henne och han var livet och kärleken. Han sade till henne att hennes tid ännu inte var inne. I hans ord förnam hon att hennes liv på jorden inte varit meningslöst. Det fanns ett skäl till hennes existens på jorden. Ljusvarelens ljus började fylla hennes inre och hennes frågor blev besvarade innan hon helt hade formulerat dem. Hennes fattningsförmåga var sådan att hon på ett ögonblick kunde förstå mängder av saker. Hon ville bland annat veta varför Gud inte gav oss bara en enda religion. Hon fick veta att människor befinner sig på olika stadier av andlig utveckling och förståelse och att alla religioner på jorden är nödvändiga därför att det finns behov av vad de lär. Människor med en viss religion kanske inte har full förståelse för Herrens evangelium men den religionen används som ett trappsteg till ytterligare kunskap. Eadie förstod då att vi inte kan kritisera någon religion. De är alla viktiga och värdefulla i hans ögon. Det finns dock en fullständighet i evangeliet, men de flesta människor kommer inte att uppnå den här på jorden. Vi har fått makt att handla självständigt och vi kan förändra våra liv när vi vill. Vårt jordiska jag står i ständig opposition mot vår ande. Fastän våra andekroppar är fulla av ljus, sanning och kärlek måste de hela tiden slåss för att övermanna köttet.³²

Eadie fick också av ljusvarelens veta att vår ande i dödsögonblicket lämnar kroppen och förflyttas till en andlig värld. Om vår död är traumatisk lämnar anden snabbt kroppen, ibland redan innan döden inträffar. De flesta andar väljer att stanna kvar på jorden en kort tid för att trösta sina kära. Ju mer kunskap vi skaffar oss om andevärlden här på jorden, desto snabbare och lättare kan vi fortsätta till andevärlden. De andar som saknar tro och kraft att sträcka sig efter den energi och det ljus som drar oss mot Gud stannar kvar på jorden tills de lärt sig att acceptera den större makten omkring dem och att släppa taget om världen. Andarna i lustgården är angelägna om att komma till jorden eftersom de ser på jordelivet som en skola där de kan tillägna sig de egenskaper som de saknat. Vi har själva valt de svagheter och svåra upplevelser i livet för att kunna växa. Somliga andar väljer att stanna kvar hos Gud och fungera som skyddsandar för människorna på jorden. I andevärlden kom vi överens med vissa andar om att komma till jorden som familjemedlemmar eller vänner. Somliga ville förändra vissa saker på jorden och det kunde bäst utföras genom att noga välja föräldrar eller andra med vissa bestämda genetiska koder och fysiska drag som de skulle behöva för sin uppgift. Alla tankar och erfarenheter i vårt liv finns registrerade i vårt undermedvetna samt i våra celler. Dessa minnen går tack vare den genetiska koden vidare till våra barn. Vi lever inte flera liv här på jorden. När vi tycker oss minnas ett tidigare liv erinrar vi oss minnena i cellerna. Andarna kan ta sig in i moderns kropp när som helst under graviditeten och när de väl är där börjar de omedelbart erfara dödligheten. Eadie blev överraskad av att så mycket var planerat och beslutat till gagn för andra. Allting görs för att anden skall växa och allting ses med andliga ögon. En tidpunkt blev fastställd då var och en av oss skall fullborda sin jordiska fostran. Vi skulle prövas hårt för att inse hur vi skulle kunna leva upp till det viktigaste budet av alla – att älska varandra.³³

7. Återblick på livet

En kvinna från Ohio som hade en NDU då hon var 23 år gammal: ”Ljusvarelens omgav mig och visade mig mitt liv. Allting man gör finns där för att man ska bedöma det. Trots att vissa delar av ens liv är obehagliga att se på känns det bra att få ut alltsammans. Jag minns särskilt en händelse den här återblicken när jag som barn slet ifrån min syster hennes påskägg för att det innehöll en leksak som jag ville ha. Men i återblicken kände jag hennes känslor av besvikelse och förlust och av

³² Eadie (1992) s. 44-65

³³ Eadie (1992) S. 98-113

att blir bortstött. Jag var de människor jag sårade och jag var de människor jag hjälpte så att de mådde bra.”³⁴

Kvinnan jag intervjuade sade: ”Jag svävade omkring däruppe och jag fick in bilder av mitt liv. Jag fick in föräldrarna och mina bröders barn. Jag fick in bilder på det vise men det var inte sorg och ingen bedrövelse utan det var ett harmoniskt, balanserat och lyckligt välbefinnande.”³⁵

8. Ovillighet att återvända

En hjärtläkare som återupplivades av en av sina kollegor: ”Efter återblicken på livet ville jag inte återvända till kroppen. Jag mådde bra där, och ljuset som omgav mig var ren kärlek. Han (ljusvarelse) frågade mig om jag ville återvända och jag sa ”Nej”. Då talade han om för mig att jag var tvungen att återvända, att det fanns mer arbete som måste uträttas. Då sögs jag tillbaks in i kroppen. Det fanns inget annat sätt att beskriva det. Plötsligt låg jag där och såg upp på en läkare med elektrodplattor i händerna. För ett ögonblick blev jag arg över att ha blivit förd tillbaka till livet. ”Gör aldrig någonsin om det där mot mig!” sa jag. Det blev en chock för min vän som hade jobbat så hårt för att rädda mig.”³⁶

Kvinnan jag intervjuade berättade: ”Efter detta blev allting bara svart. Det blev kaos och en mörbultning. Det blev ett tryck i sinnet precis som om man slagit huvudet och fått hjärnskakning. Jag fick jätteont i skulderbladen och fick ett tryck där så att jag inte kunde andas. Jag fick också värk som strålade ut i händerna eller mot armarna och sedan ner här bak i ryggen. Då vaknar jag och känner att Fan - Åh, vad ont i huvudet jag har. Har jag glömt att släcka lampan. Det var min första reflektion. Vad jag gör när jag vaknar är att jag tänder lampan, eftersom jag trodde att jag släckte den. Och så blir det, det där ljuset och det börjar sticka i ögonen och jag känner att åh – hjälp”.³⁷

Eadies frågade om hon var tvungen att återvända. Hon sade till ljusvarelse att hon inte kunde lämna honom nu.³⁸

9. Förändring av personligheten

En 62-årig affärsman efter ett hjärtstillestånd: ”Det första jag såg när jag vaknade på sjukhuset var en blomma, och jag grät. Tro det eller ej, jag hade aldrig någonsin sett en blomma förrän jag kom tillbaka från döden. En sak som jag lärde mig när jag dog var att vi alla är delar av ett stort, levande universum. Om vi tror att vi kan skada en annan människa eller något annat levande utan att samtidigt skada oss själva är vi offer för ett tragiskt missförstånd.”³⁹

Morse menar att NDU:n leder till många förändringar hos dem som har den:

Minskad dödsångest: NDUare brukar säga att de inte längre är rädda för döden och att de vet att de kommer till ett bättre ställe när de dör. *NDUare har en ökning av paranormala förmågor.* *NDUare har positiva drag som att arbeta hårt men sakna negativa drag som att trampa på andra på sin väg mot toppen.* *Ökad intelligens:* Många NDUare kände att de hade utvecklats på ett högre plan av sin NDU och den andliga erfarenhet som de ledde till. *Större förmåga att hantera svårigheter:* Att få höra att den döende människan inte tror på ett totalt utslocknande kan vara en stor tröst för de anhöriga. Morse menar att NDU:n och våra reaktioner inför den har mer att berätta för oss om vår

³⁴ Morse (1994) s. 19.

³⁵ Intervju, 23/4 2003.

³⁶ Morse (1994) s. 19.

³⁷ Intervju, 23/4 2003.

³⁸ Eadie (1992) s. 44-65.

³⁹ Morse (1994) s. 20.

kulturs förhållande till döden än huruvida det finns ett liv efter döden eller inte. Han menar att vi har föst undan döden på sjukhus, men fruktan för döden finns överallt och underminerar vår lycka. NDUer kan ge oss det som religionen förr gav oss: ett sätt att tala om döden och en glimt av döden som en övergång snarare än en avslutning. NDUer kan lära oss att inte vara rädda för döden och att livet är till för att levas i fullt mått. *Att se med sinnet*: De flesta paranormala upplevelser är enkla och obetydliga. Många kan exempelvis få förningar att telefonen ska ringa. Vissa människor har även förmåga att förutse dödsfall eller svåra olyckshändelser med exakthet.⁴⁰

Morse menar att de som haft en NDU motionerar mer, äter mer färsk frukt och grönsaker och medicinerar mindre än ”normal”-befolkningen. Dessutom har de färre psykosomatiska besvär, mindre frånvaro från arbetet och färre år av arbetslöshet. De har också färre symptom på depression och ångest och de tillbringar mer tid i enmansprojekt och i meditation och tyst eftertanke. De ägnar sig mer åt samhället genom frivilligt arbete och de ger mer pengar till välgörande ändamål och de har ofta ett hjälpande arbete som exempelvis sjuksköterska eller speciallärare.⁴¹ Enligt Wistrand menar psykologiprofessor Kenneth Ring att man uppskattade livet mer och då speciellt, naturen och samvaron med andra människor. Man fick en mer tolerant och mindre fördömande attityd till andra människor. Många började aktivt hjälpa andra. Kärleken till dem ökade. En del människor inspirerades till att utveckla inneboende resurser. Eftereffekterna vad det gällde religiositet och inställningen till döden skiljde sig mellan de som hade upplevt kärnupplevelserna (en känsla av att lämna kroppen, fara genom en tunnel, se ljusvarer osv.) och de som inte hade det. De förstnämnda blev mer religiösa med en attityd av religiös universalism, en slags kosmisk religiös syn. De hade oftast upplevt en religiös känsla under NDU och de hade efteråt ofta en tro på livet efter döden. De talade om frid och skönhet, när det gällde döden. De som inte haft kärnupplevelserna fick ingen förändrad syn på döden eller religiositeten.⁴²

Kvinnan jag intervjuade berättar: ”Efteråt blir man känsligare som människa, svaga nerver säger man i västvärlden, spirituellt höga plan säger man i östländerna. Vad jag förstår så har många NDUare liksom jag själv haft ett bekymmersamt liv fysiskt eller psykiskt. För mig var det psykiskt och jag hade en tanke på att livet var skit och ville dö. Idag vet jag att man ska vara försiktigt med vad man tycker. Livet är mycket större än så här. Livet är oändligt. Jag har tack och lov fått ett större tålamod när man möter människor. Man förstorar inte upp saker och man grämer inte ihjäl sig för att det är måndag och man får en hög med räkningar. Man tar livet mycket lugnare. Kan man överleva sin egen död och uppstå efter det, då vet man att man har en stor kapacitet. Jag vet att jag har varit synsk innan men i och med den här NDUn så har jag fått sämre hörsel och syn medan många av mina sinnens känslacentra har förstärkts. Det tror jag är kroppens sätt att klara av saker och ting. Försvagas någonting så kompenseras någonting annat. Lär man sig leva med det och göra något av det, kan man åstadkomma underverk ibland”. Döden är bara upprepning. Jag tror på reinkarnation. Om det var så att inget skulle hända efter döden så skulle jag ju inte ha sett min kropp. Skulle man vara kliniskt död så skulle ju inte själen vara där heller, ovanför kroppen. Upplevelsen i sig har inte gett mig någon religiös upplevelse. Men det har medfört ett förändrat tänkande att Gud i sig är så mycket större än man tror. Man behöver inte vara buddhist eller kristen eller ateist utan för mig kommer kvantfysiken och alltihop och på slutet kommer Gud. Jag ser inte att det var just Jesus som var ljusgestalten.⁴³

⁴⁰ Morse (1994) s. 78-104

⁴¹ Morse (1994) s. 209.

⁴² Wistrand (1982) s. 155-158

⁴³ Intervju, 23/4 2003.

4. FÖRKLARINGAR TILL NÄRA-DÖDEN-UPPLEVELSER

Forskare försöker förklara NDUerna med olika naturvetenskapliga och psykologiska teorier.

4.1 Definition av medvetlöshet och död

Enligt Wistrand definieras medvetlöshet som ett tillstånd där människan inte längre kan väckas till vanliga mänskliga reaktioner och kontakt med yttvärlden. Detta är dock bara ett påstående om kroppen. Kroppen reagerar inte och tycks därför vara utan medvetande ”medvetlös”. Om man i detta tillstånd haft en medveten upplevelse är en subjektiv fråga och kan inte förutsägas utifrån kroppens tillstånd. Att man kan höra vad som sägs och ha vissa känselintryck fast man är medvetlös är väl känt. Enligt Wistrand är det inte paradoxalt att ha medvetna upplevelser samtidigt som man är medvetlös.

Ibland har man betraktat personer med t ex hjärtstillestånd som ”döda” eftersom det har funnits oklarheter kring begreppet död. Att man använder termen ”återupplivning” kan bidra till missförståelsen. Med död borde vi enligt Wistrand mena ett oåterkalleligt tillstånd, dvs. biologiskt död. Detta måste skiljas från ”kliniskt död” som är ett tillstånd där människan t ex har längre hjärt- och andningsstillestånd och medvetlöshet och som vanligtvis leder till döden. Det finns dock personer som varit kliniskt döda men som överlevt och berättat om NDUer. Enligt Wistrand visar inte detta att personen återkommit från det biologiskt döda. Det visar att det kan vara svårt att avgöra om det är ett oåterkalleligt tillstånd eller inte. Döendet är ju en process som börjar med hjärtstillestånd med åtföljande syrebrist. Efter en viss tid har celler och organ blivit oåterkalleligt skadade. Förut medförde varje hjärtstillestånd biologisk död men idag kan en del patienter återväckas innan hjärnan fått bestående skador. De personer som ”återupplivats” och berättar om NDU har alltså inte varit döda i biologisk mening, även om de varit ”kliniskt döda”.⁴⁴

Enligt Morse menar vissa forskare att det är svårt att definiera det exakta dödsögonblicket eftersom döden ofta närmar sig i små steg men Morse menar att om en patient känner att han är nära döden och har en sjukdom eller skada som kan leda till döden, ska man anse att han varit nära döden.⁴⁵

4.2 Psykologiska faktorer

Enligt Wistrand kan droger åstadkomma hallucinationer som kan likna en NDU. Hallucinationer kan förklaras med hypotesen att normala minnen undertrycks av en mekanism som verkar som en informationsväg till omvärlden. Nya intryck hindrar att tidigare information dyker upp i medvetandet. Om sinnesflödet minskar fast medvetenhet kvarstår frigörs tidigare förmågor och dessa kan upplevas som hallucinationer, drömmar eller fantasier. Ökad stimulering av ”minneslagren” exempelvis vid rädsla eller droger kan ha samma effekt. Astronomen Carl Sagan menar att man under droginverkan kan återuppleva födelseprocessen. Man måste då passera genom en mörk passage innan man kommer ut i ljuset där man möts av en vitklädd varelse (förlossningsläkaren eller barnmorskan).⁴⁶ Enligt Wistrand menar vissa psykoanalytiker att när en person är nära döden, aktiveras en försvarsmekanism som gör att personen upplever sig vara separerad i en observerande och en agerande del. Orsaken till denna ”depersonalisering” är att undvika ångest som den nära förestående döden skapar.⁴⁷ Moody menar att vissa av de människor som varit isolerade från social kontakt med andra människor har upplevt ovanliga psykiska fenomen som liknar en NDU. De har berättat om panoramaliknande visioner av händelser i livet, hallucinatoriska hjälpkationer, ibland av övernaturliga varelser som spöken eller andar. Det har en avlägsen likhet med den ljusvarelse eller de avlidnas ansar som många mött. Andra skildringar av

⁴⁴ Wistrand (1982) s. 202-204.

⁴⁵ Morse (1994) s. 131-132.

⁴⁶ Wistrand (1982) s. 202-212.

⁴⁷ Wistrand (1882) s. 147-149.

upplevelser under isolering är förändring av sinnet för tiden, känslan av att partiellt vara skild från kroppen, motvilja mot att återvända till civilisationen eller lämna isoleringen och känslan av att vara ett med världsalltet. De som blivit isolerade på grund av skeppsbrott eller liknande återkommer till civilisationen med en djupgående förändring av sin värdeuppfattning. De kan exempelvis säga att de känner sig tryggare i sitt inre, vilket liknar NDUarens förändring av personligheten. Det finns många inslag i de döendes situationer som påminner om de isolerade människornas erfarenhet. Många patienter i dödens närhet har berättat om sin deprimerande känsla av isolering och ensamhet och om känslan av att vara avstängda från all kontakt med människor som kom över dem när de befann sig utanför kroppen.⁴⁸

Enligt Morse menar vissa forskare att NDUn är vår nya kulturella myt som hjälper oss att hantera vår dödsrädsla och andra menar att NDUn är en produkt av vår religiösa fantasi. Människor som inte varit nära döden kan också ha en NDU. Bergsbestigare tex. som fallit utför höga stup utan att skada sig svårt berättar att de lämnat kroppen, svävat i fridfulla moln och fått en känsla av frihet och stillhet. Dessa bergsbestigare var inte fysiskt nära döden utan stod bara inför hotet om en mycket snar död. Den parapsykologiska forskaren Ian Stevenson hävdar att man inte behöver vara nära döden för att ha en NDU och han tycker att ”rädsla-för-dödenupplevelse” ligger närmare sanningen.

Enligt Morse kan skeptiker undra hur man kan förklara att exempelvis barn ser sin hund eller lärare som fortfarande är i livet, i sin NDU. Morse förklarar detta med att det finns en centralupplevelse (en känsla av att lämna kroppen, fara genom en tunnel, se ljusvarer osv.) som är gemensam för alla kulturer. Dessutom finns det beskrivningar av olika detaljer och gestalter som kommer från upplevarens personliga kulturella bakgrund. Dessa detaljer är känslomässiga arketyper som upplevaren inkluderar i upplevelsen för att göra den begriplig. Om en kvinna exempelvis ser Elvis Presley, projicerar hon förmodligen hans gestalt på den ljusvarer andra kallar för Jesus eller Buddha. Kvinnans möte med Elvis som barn, kan ha framkallat samma vördnad och respekt för honom som hon sedan när hon som vuxen mötte ljuset. Bortom centralupplevelsen finns det också kulturella varianter i NDUn. I Japan ser många en lång mörk flod och vackra blommor medan amerikaner och engelsmän skickas tillbaka till livet på grund av kärlek eller för att fullgöra sin uppgift. Morse menar att skälet till skillnad i tolkning är att NDUn är en mystisk upplevelse som inte går att beskriva.⁴⁹

Jacobson⁵⁰ menar att man kan drömma att man vaknar fast man i verkligheten fortsätter att sova. Drömmaren kan få se sin egen kropp ligga kvar på sängen, efter det att han stigit upp. Detta kan bli en sådan överraskning att han omedelbart återvänder till kroppen och vaknar. Vi har då ett gränsfall mellan dröm och ut-ur-kroppen-upplevelsen som också kallas separation. En del människor menar att de kan åstadkomma en separation frivilligt, genom någon teknik av koncentrerad avspänning. En separation kan börja under sömn men vanligare är att den kommer under tillstånd av stress eller sjukdom då kroppen är vaken eller tillfälligt medvetlös efter en olycka. Enligt Jacobson finns det buddistmunkar och nunnor i Vietnam som suttit orörliga i lågorna till synes helt utan smärta. Detta är en gåta eftersom ungdomar som försökt sig på detta i västvärlden har bränts under svåra plågor.⁵¹

4.3 Farmakologiska faktorer

Enligt Moody påstår många forskare att NDUer förorsakas av medicinska droger, vilka kan ge biverkningar som liknar upplevelsen att vara utanför kroppen. Drogerna kan också göra patienten

⁴⁸ Moody (1975) s. 138-142.

⁴⁹ Morse (1994) s. 128 –147.

⁵⁰ Nils-Olof Jacobson har som läkare arbetat inom psykiatri. Han har deltagit i forskningen om parapsykologi samt skrivit flera böcker.

⁵¹ Jacobson (1971). S. 108-118.

okänslig för smärta och för omgivningen. En tid efter tillfrisknandet kan personen få psykiska störningar som hallucinationer och livliga drömmar.⁵² Enligt Wistrand kan morfin ge upprymdhet, ångest eller hallucinationer. Alla NDUare har inte fått morfin men hjärnan kan producera eget morfin, nämligen endorfin. Endorfinerna fungerar som smärtförsvar, vilket kanske förklarar att man inte känner smärta under NDUn. Man kan använda narkosmedel som muskelavslappnande medel vid operation. Med tiden har man kunnat använda lägre och skonsammare doser vilket ibland medfört att patienten vaknat men fortfarande varit totalt muskelavslappnad och alltså utifrån sett varit reaktionslös/medvetlös. Denna situation kan lätt inbjuda till tolkningen att själen lämnat kroppen och att man upplever sin egen död.⁵³ Enligt Moody har patienterna i många fall inte fått någon drog före upplevelserna och i vissa fall inte heller efter denna. I de fall de fått medicin har de flesta fått preparat som inte har något samband med centrala nervsystemet och inga psykiska verkningar.⁵⁴ Enligt Sabom⁵⁵ kan det faktiskt vara så att en drog förhindrar eller avbryter en NDU.⁵⁶ Moody menar att det finns några viktiga skillnader mellan de upplevelser som är orsakade av droger och de som är framkallade av en NDU. Upplevelserna som är framkallade av droger är mycket vaga. Det strålande ljuset är inte personifierat och det förekommer inte en utsäglig känsla av frid och lycka. Skildringen kan vara litterär och i enlighet med sin religiösa uppfostran. Upplevelsen förändrar inte deras åsikter om livet efter detta. Moody menar också att det finns en annan teori om förhållandet mellan droger och upplevelser. I alla tider har man använt ämnen som påverkar själslivet för att uppnå andra medvetandetilstånd och andra medvetandedimensioner. Bruket av droger har förutom inom medicinen använts på det religiösa området som ett medel i att få inblickar i det fördolda. Amerikanska indianer har till exempel använt sig av en växt (peyotekaktusen) för att få religiösa visioner och uppenbarelser. Över hela världen förekommer liknande kulturer och de tror alla att den drog de använder är ett medel att nå in i andra dimensioner av verkligheten.⁵⁷

Morse intervjuade 121 barn som hade överlevt en svår sjukdom men som inte hade varit nära att dö. Dessa barn hade inte NDUer trots att de fått hallucinationsframkallande läkemedel som exempelvis morfin och trots att de hade haft syrgasbrist, koldioxid i blodet osv. Samtidigt var det åtta av tolv barn som hade överlevt hjärtstillestånd som hade haft visioner av att lämna kroppen och resa till en annan värld. Många av de patienter som hade NDUer hade inte fått några läkemedel som kan framkalla hallucinationer.⁵⁸

4.4 Fysiologiska faktorer

Enligt Wistrand är en av de vanligaste förklaringarna till NDUn syrebrist, vilket särskilt vid hjärtstillestånd ligger nära till hands. Om hjärtat stannar kan inte blodet transportera sitt syre till hjärnan vilket leder till medvetlöshet inom några sekunder. Koldioxid är en avfallsprodukt från cellandningen som ansamlas även då blodflödet slutar. Vid sjukdomar och olyckor med kraftigt blodtrycksfall kan liknande uppstå i syre- och koldioxidhalten i hjärnan. Syrebrist kan ge inskränkt perifert seende, ibland skärpt hörsel, likheter med alkoholrus och lyckokänslor (eufori) i början. Därefter har försämrad koncentration, försämrat omdöme och minne och slutligen minnesförlust påvisats. Det perifera seendets förändring, då man ser centralt men med en mörk ring runt, kan möjligen förklara tunnelintrycken i vissa fall. Denna syninskränkning förklarar dock inte att man kan se sin egen kropp i slutet av tunneln.⁵⁹

⁵² Moody (1975) s. 127-128.

⁵³ Wistrand (1982) s. 205-207.

⁵⁴ Moody (1975) s. 130.

⁵⁵ Michael B Sabom är en professor i kardiologi i USA som forskat om NDUer.

⁵⁶ Sabom (1985) s. 198

⁵⁷ Moody (1975) s. 131-132.

⁵⁸ Morse (1991) s. 58-59

⁵⁹ Wistrand (1982) s. 205-210.

Enligt NDU-sajten säger sig brittiska forskare som studerat hjärtpatienter ha hittat bevis som antyder att medvetandet fortsätter efter att hjärnan sluta att fungera och patienten är kliniskt död. Forskarna vid Southampton General Hospital har intervjuat 63 hjärtpatienter som var kliniskt döda men som återfått medvetandet. Av dessa hade 56 inga minnen av den kliniska döden medan 7 hade det. Fyra av dessa patienter hade NDUer. De hade upplevt frid, glädje och harmoni och hade inte någon känsla av kroppen. De upplevde att sinnena skärptes och några av dem hade sett ett skarpt ljus, upplevt en annan dimension och sett döda anhöriga. Ingen av patienterna hade syrebrist under upplevelserna, vilket gör studien intressant eftersom syrebrist ofta anges som orsak till NDUn. Forskarna har efter den inledande studien år 2001 funnit 3500 personer som hade minnen från sin kliniska död. Många av dessa ville dock inte berätta om sina upplevelser eftersom de var rädda för att bli betraktade som tokiga. Ett 2,5 år gammalt barn ritade en bild av sig själv flygande utanför kroppen, efter att ha fått hjärtstillestånd. Pojken sade till föräldrarna att "när man dör så ser man ett starkt ljus och man sitter fast i kroppen med en sträng". En av forskarna säger att medvetandet troligtvis verkar oberoende av kroppen och använder hjärnans grå massa för att manifesteras tankeverksamheten ungefär som radio- och televågor använder sig av radio- och teveapparater.⁶⁰

Morse tror att människan har två nervsystem. Det biokemiska nervsystemet som styr vår rörelseförmåga och vår känsel och det subtila elektromagnetiska nervsystemet som styr läkningsprocesser och som står för det psykosomatiska kopplingarna mellan hjärnan och kroppen. Det sistnämnda svarar också för våra paranormala förmågor, som telepati och ut-ur-kroppenupplevelser. Det är i denna del av hjärnan som vi kan förstå NDUs natur. När hjärnan är död och inflödet från det biokemiska nervsystemet avtar kopplas området i högre tinninggloben på, vanligen för första gången i livet. De reaktiverar sovande områden i sin hjärna och upptäcker nya förmågor, både paranormala och intuitiva. Morse menar alltså att NDUn förmodligen inträffar i höger tinningglob. En patient som under en NDU hade svävat ut ur sin kropp lyssnade medan hennes kropp och ljusklotet samtalade med varandra. Ljusklotet sa till sist: "Du kommer inte att komma hit till oss förrän om trettio år." Därefter återvände kvinnan till sin kropp. Morse menar att ljusupplevelsen är höjdpunkten i NDUn och det element som alltid leder till en förvandling och han tror att ljuset kommer från en källa utanför vår kropp. Tinningloben möjliggör att ha ut-ur-kroppenupplevelser, se vita gestalter varav några liknar döda anhöriga, höra himmelsk musik, ha en tredimensionell återblick på livet. Morse menar att det är ljuset som är själva essensen i NDUn. De andra momenten kan framkallas genom att man stimulerar höger tinningglob med svaga elektriska strömmar men ljusupplevelsen kan inte aktiveras på konstgjord väg. Den aktiveras bara inför döden eller i samband med mycket speciella andliga visioner. Tinningloben kan också aktiveras av narkosmedel och andra psykedeliska droger vilka framkallar ut-ur-kroppenkänslor, tunnelupplevelser med mera. Morse tror att detta område i hjärnan också är aktivt i situationer av intensiv rädsla, då man behöver uppleva hur tiden går långsammare för att möjligen kunna undvika en olyckshändelse.⁶¹ Morse tror att NDUn förändrar de elektromagnetiska krafterna runt kroppen och runt varenda cell och att denna förändring är så stor att den påverkar personligheten, reaktioner på ängslan, förmågan att ha paranormala upplevelser och i vissa fall förmåga att påverka armbandsur så att de slutar fungera. Vissa teoretiker menar att döda andar utgörs av döda människors elektromagnetiska energi, och det skulle kunna förklara varför NDUare ibland kan se dem. Vissa personer kan se det elektromagnetiska kraftfältet i form av en aura runt andra människor.⁶²

⁶⁰ <http://home2.swipnet.se/~w-23391/klindod.htm>

⁶¹ Morse (1991) s. 214-221.

⁶² Morse (1994) s. 152-177.

5. RELIGIÖS OCH ANDLIG INRIKTNING EFTER EN NDU.

Ring⁶³ menar att NDUarna får en allmänt andlig livsåskådning snarare än en religiös livsinriktning. Han definierar den ”universellt andliga inriktningen” med hjälp av följande komponenter:

1. En tendens att beskriva sig som andlig snarare än som religiös.
2. En känsla av en inre närhet till Gud.
3. Ett avståndstagande från de formella inslagen i livet och i religionsutövningen.
4. En övertygelse om att det finns ett liv efter döden, oberoende av ens religiösa tro.
5. Öppenhet inför tanken på reinkarnation (och en allmänt positiv inställning till österländska religioner).
6. En tro på en gemensam grund för alla religioner.
7. En önskan om en universell religion för hela mänskligheten.⁶⁴

Ring menar att NDUarna vittnar om att de visserligen tror på Gud men att de inte betraktar sig som religiösa utan snarare andliga. NDUarna alltså avstånd från de religiösa ritualerna, de teologiska grälen samt alla de dogmer som förstärker de religiösa impulserna. Man upplever Gud eller Anden mycket tydligare inom sig själv än i de yttre formerna av religiös tillbedjan. Många NDUare upplever en ökad känsla av Guds närvaro, efter sin upplevelse. Den inre känslan av Guds närvaro medför ibland en ökad önskan att be. Det har alltså hos NDUarna vaknat en andlig känslighet för att Gud är en allestädes närvarande kraft. NDUn leder också till en övertygelse om att det finns ett liv efter döden. De har en universell syn på vem som ”kvalificerar” sig. Den religiösa tron saknar betydelse och ingen blir utesluten. En kvinna berättade följande: *Det var ingen som sa till mig: ”Vad tror du på?” Ingen....det är inte rätt att säga att om man tror på Jesus har man sitt på det torra och om man inte gör det har man det inte.*⁶⁵

Grip säger: ”Jag är inte religiös, jag tror inte på Gud, och jag går aldrig i kyrkan med dess stela dogmer och tomma ritualer. För mig – precis som för otaliga andra nära-dödenupplevare – är det inte intressant *vem* det var jag träffade – eller överhuvudtaget om jag träffade någon. Det viktiga är kunskapen jag fick med mig från min upplevelse”. Grip frågar sig själv vad en trosföreställning egentligen är bra för? Han säger att han alltid reagerat mot de troendes argument: ”Det *måste* finnas ett liv efter döden, annars vore allting meningslöst”. Grip menar att dessa människors tro inte har någon förankring i någon upplevelse eller erfarenhet utan den är enbart en flykt från en smärtsam verklighet. Det finns en annan sorts tro som kommer ur tillit, som i sin tur kommer ur en inre trygghet. Grip menar också att en tro kan hindra eller försvåra för en människa att få reda på hur tillvaron *är*. Man har inte råd att ha en tro om man jagar sanningen om verkligheten, eftersom tron blandar bort korten. Grip menar att det är likadant med en teori om tillvaron, eftersom även den kan kännas som en trygghet. En felaktig teori leder mer vilse än ingen teori alls. Grip menar att NDUare har en förstahandserfarenhet, inte av livet efter detta eller av någon annan trosföreställning men en erfarenhet ur vår inre verklighet, med vars hjälp vi kan hämta förståelse för den yttre verkligheten. Grip betonar dock att detta bara gäller så länge vi inte försöker tolka upplevelsen eller att försöka sätta en etikett på ljusvarelse och kalla honom för Gud, Jesus eller Sture eller att försöka förklara hur upplevelsen uppkommit. Varje försök att beskriva upplevelsen kan bara bli en blek återspeglning som aldrig kan fånga vad den verkligen är. NDUns verkliga kärna kan inte beskrivas, den kan bara bevittnas. Grip menar alltså att vi förlorar kontakten med verkligheten, när vi börjar tolka, manipulera och förvanska den, styrda av våra önskningar och rädslor.⁶⁶

⁶³ Kenneth Ring är professor i psykologi i USA och han är en av pionjärerna inom NDU-forskningen.

⁶⁴ Ring (1991) s. 129.

⁶⁵ Ring (1991) s. 131-142.

⁶⁶ Grip (1994) s. 277-283.

Enligt Haglundh⁶⁷ har det idag blivit en avgrund mellan kyrkans verklighet och människornas. Det finns en respekt för de stora händelserna i livet som vördas med olika riter och symboler. Dessa riter lever kvar men utan koppling till mötet med det heliga. Förr stod symbolerna och riterna för bron till den osynliga världen men i samma takt som demokratiseringen ökade människans personliga frihet förlorade kyrkan greppet om henne. Människor behöver varken kyrka eller religion för att ta fram andligheten inom sig. Den har alltid funnits där men hon har inte sett den tidigare. Människan är andlig och blir det inte genom en upplevelse. Upplevelsen kan däremot väcka hennes medvetande om en högre dimension. Gud bor inte i kyrkan utan i människorna. Kyrkan och religionerna är instiftade av människan, tolkade utifrån de vishetslärare som funnits på jorden. Dessutom har dessa lagt till något av sitt eget om vad han tror om Gud. Människor tillber de stora männen och skapar lagar utifrån dem men detta har ingenting med universums lagar att göra. Gud är densamme oavsett om man kallar sig mohammedan eller kristen. Hur skulle han kunnat indela oss i grupper på det viset. I guds medvetande finns inte de gränserna som människan drar upp.⁶⁸

Enligt Ring är NDUare i jämförelse med icke-NDUare mer öppna för reinkarnation och mer positivt inställda till österländska religioner, efter sin NDU. Ring menar dock att öppenheten för reinkarnation inte måste bero på NDUn. I många fall beror den nog på vad NDUaren läser och på livserfarenheterna efter NDUn. Det finns också ett stort antal NDUare som faktiskt inte tror på reinkarnation. NDUare som tror på reinkarnation menar inte nödvändigtvis att den är en enkel följd av inkarnationer, den ena efter den andra i linjär, historisk tidsföljd. Reinkarnation är alltså en komplex företeelse men oavsett orsakerna till NDUarens syn på reinkarnation följs den ofta av ett accepterande av österländska religioner. De österländska religionerna är öppnare för olika former av religiösa uttryckssätt, än de västerländska religionerna. De österländska religionerna innehåller de väsentliga dragen i andra religioner (som exempelvis hinduismen). De har en tro på en enhetlighet mellan alla religioner och de längtar efter en universell religiös tro som ska höja sig över splittringen mellan de stora världsreligionerna.⁶⁹

Enligt Kübler-Ross är följande bön skriven av indianer och passar alla tänkbara trosinriktningar. Bönen vill visa att vi alla är bröder och systrar. Den skrev för flera hundra år sedan, men är lika sann idag som den kommer att vara om tusentals år.

”Låt mig vandra i skönhet och gör så att min ögon alltid är uppfyllda av synen av den röda och purpurfärgade solnedgången. Gör så att mina händer respekterar de föremål du har skapat, och gör min hörsel så skarp så att den kan höra din röst. Gör mig vis så att jag kan förstå det som du lärt mitt folk. Låt mig lära mig de läxor du har nedlagt i alla blad och stenar. Jag söker styrka, inte för att bli större än min broder utan för att kunna kämpa mot min största fiende: mig själv. Gör mig alltid redo att komma till dig med rena händer och klar blick. Så att när livet slocknar som en slocknande solnedgång, min ande kan komma till dig utan att skämmas.”⁷⁰

⁶⁷ Gunilla Haglundh är journalist och civilekonom som skrivit en bok om sin NDU.

⁶⁸ Haglundh (1994) s. 123-128.

⁶⁹ Ring (1991) s. 131-142.

⁷⁰ Kübler-Ross (1991) s. 93.

6. RELIGIONSFILOSOFISKA TANKAR OM LIVET EFTER DÖDEN.

Enligt Peterson⁷¹ är tron på ett liv efter döden central i alla religioner. Men om odödligheten ska vara möjlig måste det finnas någon del av oss, förknippad med vår personliga identitet som, som kan överleva fysisk död. Många kallar denna del av oss för själen. Själen lever vidare i en annan tillvaro, med eller utan något slags kropp. Reinkarnation betyder oftast en tro på en själ som överlever döden och kan existera oberoende medan det förs över från en kropp till en annan. Andra använder uttrycket uppståndelse, vilket betyder att kroppen återförenas med en fortlevande själ. Vissa människor talar om återskapande av individuella människor efter deras död. Vi lever, dör och våra kroppar försvinner, för att i framtiden återskapas och leva igen. Hela vårt psykofysiska väsen återskapas, vilket innebär att den återskapade är samme person som den avlidne men egenskaper som utseende, fysisk sammansättning och så vidare kan skilja sig från den avlidnes.⁷²

Enligt Peterson menar många att vi når odödlighet genom ting eller personer som fortfarande lever efter vår död. Konstnärer och andra hoppas att deras skapelser ska ge berömmelse som överlever dem själva. Vi försöker också förlänga våra liv i våra barns liv. Problemet med odödlighet genom hågkomst är att omoraliska och inhumana handlingar också leder till hågkomst. Ett annat problem är att uppfattningen inte berör vår egen framtida existens. Rudolf Bultmann menar att döda personer inte kan återupplivas och att uppståndelsen måste avmytologiseras. Uppståndna personer är de som lever med ett förnyat engagemang för att till fullo förverkiga sina autentiska jag. D Z Philips menar att det viktiga är att övervinna döden, inte i den meningen att vi överlever döden, utan att vi dör för oss själva genom att leva osjälviskt för andra.

Inom hinduism och buddhism hävdar man att vi efter döden upplever en förening med det *Ena, det icke tudelade*. Verkligheten är ytterst en enda men den kan ses ur olika perspektiv. Antingen ses den som den verklighet vilken utvecklas som denna värld (Brahman), eller ur subjektets eller jagets (atman). Mitt jag är ett rent medvetande som överskrider mina sinnen och mitt psyke, intellekt, känslor och vilja. Det kosmiska eller universella medvetandet manifesteras i det Ena i det individuella mänskliga medvetandet. Men vi har glömt vår identitet med det Ena. Därför är vi fångslade i en cykel av lidande. Någon gång i framtiden ska vi inse att vår åtskillnad från det Ena är en illusion, och vi ska befrias och återförenas med det. I denna uppfattning tycks individens existens ha en mycket liten betydelse för individen. När enheten med det Ena inträder, är individen inte längre medveten om någon unik eller separat existens. Just önskan att bevara vår identitet är ju roten till våra problem.

Enligt den fjärde uppfattningen som kan kallas *personligt liv efter döden* fortsätter människor antingen att leva efter sin kroppsliga död eller så börjar hon existera någon gång efter sin egen död. Två krav måste emellertid vara uppfyllda. Den personliga identiteten måste finnas i personen under livet efter detta och dessutom måste individerna ha tillräcklig anledning att tro sig vara samma personer som de var före döden. Det måste alltså finnas en medvetenhet om självidentiteten, alltså genom ett medvetande om vem man är och förekomsten av sanna minnen av det föregående livet. Om själen kan överleva och på ett naturligt sätt skaffa sig en annan kropp, som man anser inom hinduismen, är existensen av en separat förmedlare onödig. Är fortlevnaden inte ett naturligt tillstånd krävs existens och handlande från ett väsen som har makten att åstadkomma att personer lever vidare efter sin död. Om ett liv efter döden ska vara möjligt, måste också människan vara ett slags väsen som kan leva efter sin död.⁷³

⁷¹ Michael Peterson är professor i filosofi vid Asbury College.

⁷² Peterson (1997) s. 197-198.

⁷³ Peterson (1997) s. 198-200.

Peterson menar att det finns fyra slags belägg för att jaget är centrum för det som upplever, tänker, minns, känner och förstår. För det första har varje person sin egen individualiserade uppsättning med självmedvetande, tro, önsknings, avsikter och känslor. Vidare är tillträdet till denna uppsättning privat. Man kan dra slutsatser om vad personen tänker eller känner men man kan inte få tillträde direkt till personen eftersom det alltid är förmedlat. Eftersom det offentliga och det privata är motsatser, kan det som gäller det privata inte gälla det offentliga. En slutsats av detta blir då att privata redogörelser för våra jag och våra psykiska tillstånd inte kan gälla något offentligt. Ett annat resonemang går ut på att vi måste vara fria om vi ska kunna hållas moraliskt ansvariga för våra tankar och handlingar. Då måste det finnas något i oss som inte är en del av någon fysisk, deterministisk orsakskedja. Ett tredje argument bygger på fenomenet att en kropp inrymmer flera olika personligheter som har sina egna beteendemönster som påverkar kroppens utseende och så vidare. Om det är så att flera personer delar samma kropp, verkar det som om kroppen inte kan vara den personliga identitetens säte. Det finns flera olika aspekter av en personlighet. Vi visar olika sidor av oss själva i olika sammanhang men detta gör oss inte fragmenterade. Det faktum att personerna har olika minnen eller upplevelser är inget argument för deras mångfald, utan orsakas snarare genom en bortträngning av några tillstånd, som under lämpliga omständigheter återvänder trots bortträngningen. Ett fjärde argument säger att medvetandet har förmågan att kommunicera med andra medvetanden där ingen normal kommunikation skulle vara möjlig, att urskilja fysiska sakförhållanden utan att kunna förnimma dem, och att förflytta fysiska föremål utan tillhjälp av fysiska medel. Paranormala fenomen är dock oförenliga med en materialistisk uppfattning av medvetandet, för de förutsätter att medvetandet har förmåga att få information om världen och andra medvetanden utan att behöva föremöda fysiska mellanled.

För många tyder dessa fyra belägg på att människan är ett icke-fysiskt jag (en själ), som nu existerar i en kropp. Detta jag har funktioner som självmedvetande, minne, tanke och känsla. Även om dessa funktioner nu uppträder i anslutning till kroppen, kunde de också förekomma vid sidan av denna. Då skulle det inte finnas någon anledning att tro att själens existens skulle uppträda vid den fysiska döden. Givetvis kan döden påverka det själsliga livets kvalitet. När kroppen förstörs skulle exempelvis känslan sluta fungera. Men det som inte är beroende av den fysiska världen kunde överleva och fortsätta. Och eftersom själen är jaget finns det skäl att tro att livet efter döden är personligt. Vi skulle överleva den fysiska döden med vår identitet och vårt självmedvetande i allt väsentligt bevarade. Problemet med detta synsätt är att jaget efter döden är tvunget att upprätthålla funktioner som begreppsbyggnad och erinring, vilket tyder på att den fysiska hjärnan inte är ett nödvändigt villkor för kognitiva processer. Detta går dock emot de senaste forskningsrönen som tyder på att ärftligheten är en fysisk process som spelar en viktig roll för den psykiska kapaciteten och funktionen. För det andra påverkar skador på hjärnan direkt uppmärksamheten, medvetande, minne och begreppslig förmåga. För det tredje tycks vissa psykiska färdigheter som exempelvis minnet, kunna lokaliseras i hjärnan. Slutligen kan intelligens förknippas till bestämda hjärnhalvor. Den analytiska, begreppsliga, verbala intelligensen finns i vänster hjärnhalva, medan den högra halvan styr de konstnärliga och intuitiva processerna. De som försvarar tesen om själen måste antingen förneka att själen fortsätter att vara medveten och utför kognitiva verksamheter efter döden, eller förneka de psykologiska och fysiologiska belägg för att hjärnan är nödvändig för medvetandets existens och funktion. För att slippa detta dilemma hävdar de som tror på själen att medvetandet och tänkandet, i livet efter döden, kan tillhandahållas på något annat vis. Kanske kunde det finnas en eterisk kropp, som genast kopplas till själen så fort den fysiska kroppen dött.⁷⁴

En uppfattning som kallas identitetsteorin menar att människor inte är något mer än fysiska organismer. Om det är så att vi är identiska med vår fysiologiska organism som i grunden är sammansatt av kodad materia, är det möjligt att vi kunde återskapas fysiskt och programmeras för

⁷⁴ Peterson (1997) s. 201-205.

att ha alla de fysiska och psykiska egenskaper som vi hade innan vi dog. Då kunde en allsmäktig, allvetande Gud återskapa oss genom att helt enkelt återskapa vårt program. Frågan är dock om den återskapade personen verkligen skulle vara samma som den avlidna? Den återskapade är ju varken rumsligt eller tidsligt en fortsättning på den avlidna och många menar att rums-tidslig kontinuitet är en förutsättning för den personliga identiteten. Slutsatsen av allt detta blir att båda perspektiven på människans person – att vi är besjälade väsen eller att vi är psykofysiska enheter eller bara program – lämnar utrymme för möjligheten av liv efter döden.⁷⁵

Enligt Peterson kan man lägga fram två typer av argument för ett liv efter döden. Det ena är filosofiska argument och det andra är argument ur vissa upplevelser. En sådan upplevelse är NDU. Peterson menar att det inte finns någon tvekan om att människor har NDU men att problemet är hur man ska förstå och förklara dem. Det är svårt att beskriva vilken slags kropp man befunnit sig i. ”Den är osynlig, kan röra sig genom fysiska föremål, viktlös, men har förmågan att förnimma och höra.” Det tyder på att folket förkroppsligats på ett sådant sätt att de kan kännas igen och lokaliseras ur ett bestämt perspektiv, men att de ändå bara har en ensidig relation till vår nuvarande värld. De är alltså vagt medvetna om den fysiska omgivningen men kan inte påverka den”. Hur man än tolkar denna nya kropp, är två av de element som vi fann nödvändiga för en personlig odödlighet närvarande: medvetande om den egna identiteten och minne av det förflutna.

Ett annat argument för ett liv efter döden är mediernas kommunikation med avlidna personer. Om det verkligen är så att medier kommunicerar med avlidna, skulle detta ge belägg för att människor överlever döden. Kritiker menar dock att berättelserna lätt kan förklaras genom mediernas personlighet eller telepatisk kommunikation från de närvarande. Ibland är det dock svårare att förklara detta eftersom det händer att avlidna sagts visa sig för levande och berätta saker som kunnat bekräftas, men som tidigare inte varit kända. Kritik har också framförts mot att de kommunicerande inte antytt att deras liv på ett meningsfullt vis fortsatt i livet efter detta. Det som sägs innehåller vaga generaliseringar, som lätt kunde vara mediets egen tro om livet efter detta.

Ett tredje argument utgår från tesen att personer verkligen återvänt till livet. Kristna teologer menar att vår egen uppståndelse är möjlig, eftersom Jesus uppstod från de döda. Om detta är hållbart eller inte, beror på om man accepterar andra teser, bland annat att Gud finns eller om man tror att Jesus återuppståndelse är historiskt sann. Kristna försöker bevisa detta genom att berätta om vittnen som mött den levande Jesus osv. Detta är dock påståenden som personer gör om upplevelser de haft. Svårigheten är att förstå och tolka de upplevelser människor haft.⁷⁶

Enligt Peterson finns det också filosofiska argument. Thomas av Aquino menade att vi skapats för ett yttersta mål, nämligen lyckan. Lyckan kan dock inte uppnås i detta liv eftersom vår individuella lott är flyktig, vår kropp och vår vilja skröpliga och vår kunskap ofullkomlig. Men eftersom Gud inte kan ha skapat oss förgäves, måste vi ha förmågan att nå de mål som vi skapats för, och det kräver att vi lever vidare efter döden. Aquinos argument vilar på tesen att vi skulle ha skapats förgäves om vi inte kan uppnå vårt slutmål. Ett andra bevis är det moraliska argumentet, vilket hävdar att människor måste vara dödliga eftersom en ändlig människas existens är otillräckligt för att uppnå det moraliska idealet. Den moraliska lagen säger oss att vi måste anstränga oss att nå det högsta goda. Detta högsta goda kan dock inte uppnås i detta liv. Vi måste följaktligen leva efter döden om vi ska kunna bli heliga.⁷⁷

⁷⁵ Peterson (1997) s. 206-210.

⁷⁶ Peterson (1997) s. 210-213.

⁷⁷ Peterson (1997) s. 213-215

DISKUSSION

En vanlig förklaring till uppkomsten av NDUer är syrebrist. Om hjärtat stannar kan inte blodet transportera sitt syre till hjärnan vilket leder till medvetlöshet inom några sekunder. Syrebrist kan ge inskränkt perifert seende, ibland skärpt hörsel, likheter med alkoholrus och lyckokänslor i början. Därefter har försämrad koncentration, försämrat omdöme och minne och slutligen minnesförlust påvisats. Jag tycker inte att förklaringen med syrebrist är så övertygande eftersom syrebristen leder till en försämring av den kognitiva förmågan, vilket skiljer sig anmärkningsvärt från den mentala klarhet som karaktäriserar NDUn. Angående att tunneln blir mörk i en NDU kan kanske som vissa forskare gör, förklaras med att blodflödet avstannar i de artärer som förser synbarken i hjärnan med syre. Detta resonemang känns inte heller så övertygande eftersom de flesta NDUare efter mörkret i tunneln kommer till en plats som flödar av ljus.

Många forskare tror att NDUer orsakas av hallucinationer. Man menar att droger, feber, svår sjukdom, olyckor och emotionella och fysiologiska processer kan öka retbarheten i centrala nervsystemet, vilket gör det möjligt för tankar och minnen att omkopplas till sinnesintryck. Man tror också att normala minnen undertrycks av en mekanism som verkar som en informationsväg till omvärlden. Nya intryck hindrar att tidigare information dyker upp i medvetandet. Om sinnesflödet minskar fast medvetenhet kvarstår frigörs tidigare förnimmelser och dessa kan upplevas som hallucinationer, drömmar eller fantasier. Även ökad stimulering av ”minneslagren” exempelvis vid rädsla eller droger kan ha samma effekt. Jag tycker inte att det är särskilt troligt att den medvetlösa kroppen registrerar hörsel- och känselintryck som aktiverar minnen av tidigare liknande händelser, vilka omvandlas till synbilder. Det verkar osannolikt att stimuli kan ge så korrekt beskriven syninformation som det har varit i många fall. Det förklarar inte heller de fall där varken hörsel-, känsel, eller synintryck funnits. Det finns människor som trots att de exempelvis varit blinda kunnat beskriva händelsen i detalj. Dessutom har människor beskrivit vad som hänt i rummen intill, som de inte skulle kunna se från sin egen sjuksäng. En annan aspekt som talar emot att NDUn är en hallucination är att NDUarna verkar ha en känsla av att ha kontroll över situationen och de känner sig inte avskärmade från sitt inre, till skillnad från människor som har hallucinationer. De skildrar upplevelserna som sagt detaljerat och med mental klarhet och det är själva övertygade om att de upplevt något verkligt. Allt detta kan enligt min mening betyda att NDUerna är en realitet även om de i viss mån är påverkade av sina referensramar. De flesta NDUare menar att det är svårt att berätta om dessa upplevelser eftersom den andra världen tillhör en annan begrepps värld. I den andra världen kommunicerar man tydligen på ett mer avancerat sätt men vi har ju bara våra otillräckliga jordiska kroppars uttryck, nämligen orden att ta till när vi ska förklara detta. Jag tror att människorna använder sig av sina kända begrepp för att kunna göra det obegripliga, begripligt för andra, även om begreppen är otillräckliga. Jag tror att detta kan medför att NDUerna misstolkas av andra.

Morse gjorde en undersökning som visade att sömnbrist och smärtstillande medel inte framkallade något av momenten i en NDU medan däremot åtta av tolv barn som hade överlevt hjärtstillestånd hade haft visioner av att lämna kroppen och resa till en annan värld. De barn som inte varit nära att dö hade alltså inte NDUer trots att de fått hallucinationsframkallande läkemedel som exempelvis morfin och trots att de hade syrgasbrist, koldioxid i blodet och så vidare. Om man tittar på denna undersökning kan man lätt dra slutsatsen att en människa måste vara nära att dö för att få en NDU men jag tycker att detta motsägs av det faktum att det finns många människor som inte varit nära att dö, men som ändå haft en NDU. Bergsbestigare tex. som fallit utför höga stup men överlevt, var inte fysiskt nära döden utan stod bara inför hotet om en mycket snar död. Att ha dessa upplevelser utan att ha varit nära döden, tycker jag är en intressant aspekt och utifrån det perspektivet tycker jag att det ligger någonting i resonemanget om att NDU är ett sätt att hantera vår dödsrädsla på. Detta resonemang håller dock inte om riktigt om vi vidgar perspektivet ytterligare och tittar på de som

åstadkommer anderesor och så vidare med vilja, som exempelvis schamanerna. Jag tycker att det som mest talar emot den farmakologiska förklaringen är att patienterna i många fall inte fått någon drog före upplevelserna och i vissa fall inte heller efter denna. I de fall de fått medicin har de flesta fått preparat som inte har något samband med centrala nervsystemet och inga psykiska verkningar. Möjligheten kvarstår dock att droger faktiskt kan vara ett hjälpmedel för att nå in i andra dimensioner. Det ena behöver inte utesluta det andra. Kanske är drogerna en hjälp på vägen för att vi ska släppa våra hämningar och öppna upp alla kanaler och känselspröt, så att vårt medvetande lättare kan göra en resa in i annan värld.

Forskare som har stimulerat tinningloben hos patienter under en operation upptäckte att patienterna förnam att de lämnade kroppen. Man menar att tinningloben möjliggör att ha ut-ur-kroppenupplevelser, se vita gestalter varav några liknar döda anhöriga, höra himmelsk musik, ha en tredimensionell återblick på livet. Det som inte kan framkallas på konstgjord väg verkar vara ljusupplevelsen. Nu kan man tolka detta som att NDUn helt enkelt är en kroppslig upplevelse och att känslan av att vara separerad från kroppen och så vidare bara är hallucinationer. Jag tycker dock att det finns en viktig aspekt som talar emot detta och det är att ljusupplevelsen (som tycks vara själva essensen i en NDU) bara verkar aktiveras inför döden eller i samband med andliga visioner. Jag tycker att det är mycket troligt att tinningloben är ett slags mottagare som gör det möjligt att höra röster från platser utanför vår kropp och så vidare. Att NDUn kan bli förklarad och lokaliserad till hjärnan kan tyckas förminska den religiösa eller mystiska upplevelsen men detta behöver inte utesluta hypotesen att NDUn är verklig. Jag tror att det kan vara så att NDUer sker i samspel med vår kropp vilket betyder att tinningloben har en betydelsefull uppgift i sammanhanget. Kanske kan man kalla tinningloben lite skämtsamt för framtidens parabolkanal.

Vissa forskare menar att man under droginverkan kan återuppleva födelseprocessen under en NDU. Man passerade då en mörk tunnel och man möttes av ljusklädda varelser, vilka var barnmorskan eller läkaren. Jag tycker dock att denna tolkning inte är trovärdig eftersom nyfödda barn har dålig synförmåga vilket gör det svårt för dem att uppfatta dessa personer i rummet så pass tydligt. Dessutom beskrivs färden genom tunneln ofta som om man svävade och inte som om man pressas ut, som ju är fallet vid födelsen. Dessutom kan inte minnen från födelsen förklara varför NDUare ser sin egen kropp ligga på sängen och inte sin mor. En annan motstridig aspekt är att NDUaren ser det som händer vid nära-döden-tillfället och inte det som händer vid födelsen. Om det verkligen vore ett återupplevande av födelseprocessen borde det rimligtvis vara den händelsen man beskriver i detalj.

En del forskare menar att NDUerna är en produkt av kulturell eller religiös programmering och detta stämmer till viss del eftersom det finns varianter av ljusupplevelsen med mera i olika länder. Jag tycker dock inte att denna förklaring är så övertygande eftersom det verkar finnas en gemensam kärnupplevelse hos människor i alla kulturer samt att små barn har likadana NDUer som vuxna. Barn är inte kulturellt påverkade i så hög grad som vuxna är. En annan aspekt är att berättelserna om NDUer är mycket lika varandra trots att de inte överensstämmer med den vanliga uppfattningen i vår kulturella miljö, om vad som ska hända efter döden. Det finns också forskare som menar att NDUer är någonting som människor omedvetet hittar på, då de är svårt sjuka. Jag tycker inte att detta argument är så trovärdigt eftersom människor som vaknar upp ur en djup medvetslöshet och genast börjar berätta om tunneln och ljuset inte har tillräckligt med tid på sig för att hitta på sina berättelser. Dessutom brukar en person som vaknar upp ur en djup medvetslöshet ha ett ganska otydligt medvetande. Man vet själv hur det är om det ringer precis när man ligger och sover. Man är inte så snabb i tanken då, när man ska prata. En annan aspekt är att det inte heller verkar finnas så mycket stöd för denna teori hos NDUarna själva. Det är endast ett fåtal som tolkar att Ljusvarelserna är Jesus. Eadie hör dock till denna minoritet och jag tycker att hennes NDU verkar vara mycket

färgad av hennes kristna tro. Hon såg att ljusvarelse var Jesus Kristus och då kan man fråga sig vilken ljusgestalt som muslimerna eller hinduerna har, som tar emot dem i deras NDU? Har varje religion eller kultur sin egen ljusgestalt? Är det Buddha som tar emot buddhisterna och Muhammed som tar emot muslimerna? När det gäller de folk som har polyteism som tro, blir de mer problematiskt, men de flesta kanske har en gud eller person som står över alla andra i rang. En kvinna berättade att hon sett att ljusvarelse var Elvis Presley och då kan man börja fundera vilken trovärdighet detta har. Men denna tolkning verkade höra till ovanligheterna. Trots det så tycker jag att detta ger en liten antydning om att vi tolkar in saker ur vårt undermedvetna.

Vissa psykoanalytiker menar att en försvarsmekanism aktiveras när en person är nära döden. Personen upplever sig vara separerad i en observerande och en agerande del. Orsaken till denna "depersonalisering" är att undvika ångest som den nära förestående döden skapar. Man ska alltså luras att tro att man fortsätter att existera efter döden. Jag tycker dock att förklaringen gällande hjärnans försvarsmekanism inte är så trovärdig eftersom det inte finns någon anledning till att detta försvar skulle upprätthållas när en person är medvetslös. Dessutom har många patienter haft en NDU, fastän de inte hunnit inse dödsfaran. Man kan också ifrågasätta varför hjärnan är programmerad på så sätt att vi ska tro att man kan existera efter döden, om det inte är sant. I så fall är hjärnan en enda stor cancersvulst full av lögn. Jag tror att det kan vara möjligt att Morse har rätt när han säger att känslan av att lämna kroppen, att träffa döda anhöriga, höra himmelsk musik och så vidare är ett genetiskt arv, inprogrammerat i hjärnan. I så fall är NDUn en fullständigt normal och naturlig händelse.

Jag tror inte att de etablerade religionerna som exempelvis kristendomen eller Islam kan använda sig av NDUerna som en bekräftelse att ljusgestalten är Jesus eller Muhammed och så vidare. Möjligen kan NDUerna vara en bekräftelse på att det finns ett liv efter döden men inte i den förpackning som exempelvis kristendomen predikar om. Av de stora världsreligionerna är det de österländska, nämligen hinduismen och buddhismen som jag tycker stämmer bäst överens med NDUarnas religiösa erfarenhet. I det stora hela tycker jag att NDUerna stöder en icke institutionaliserad andlighet. En andlighet som liknar New Age (vilket också har många inslag av de österländska religionerna) eftersom man koncentrerar sig på den inre andligheten hos sig själv, snarare än på dogmer och ritualer. Jag tror ändå att det kan vara en stor skillnad mellan en New Age anhängare och en NDUare eftersom de sistnämnda verkar vara övertygade om att de verkligen vet vad de talar om vilket kanske inte alla New Agare gör. Jag tror att religion i vissa fall kan bli lite av en modefluga. En annan skillnad är att vissa New Age anhängare utövar meditation och så vidare ofta i syftet att bli framgångsrik på ett eller annat sätt medan NDUarna inte verkar bry sig om det materiella. De menar att de av ljusgestalten har fått en lektion i vad det är som är viktigt i livet, nämligen kärleken. Jag tycker att det verkar som om allt fler människor säger sig tro, men inte i kyrkan. Både svenska kyrkan och frikyrkorna minskar i medlemsantal medan nyreligiösa rörelser som tex. New Age ökar och då kan man fråga sig varför. Om vi tittar tillbaka i historien så har människan framför allt sedan upplysningstiden med dess filosofer och vetenskapsmän, fått en materiell världssyn och människorna bryr sig nu för tiden mest bara om kroppen och dess behov. Därför tror jag att det nu blivit ett nyvaknat intresse för andliga upplevelser och mystiska fenomen. Det kanske är så att många människor börjar förstå värdet av att öppna sina inre sinnen och att utöka sin uppfattningsförmåga.

NDUarna brukar säga att de inte betraktar sig själv som religiösa utan snarare som andliga, vilket innebär att de tar avstånd från de religiösa ritualerna. Man upplever Gud eller Anden mycket tydligare inom sig själv än i de yttre formerna av tillbedjan. Den inre känslan av Guds närvaro medför ibland även en ökad önskan att be. NDUarna är övertygade om att det finns ett liv efter detta men det som skiljer sig från exempelvis de kristna fundamentalisterna är att de har en universell syn

på vem som ”kvalificerar” sig. Ingen blir utesluten. Även om NDU ofta är färgad av upplevarens religiösa bakgrund betonar ändå många människor att deras upplevelser skilde sig från vad man kunde vänta sig utifrån deras normala religiösa kontext. Ingen människa berättar t.ex. om himmel eller helvete, vilket en del riktningar inom kristendomen predikar om. NDUarna är också mer öppna för reinkarnation och mer positivt inställda till österländska religioner. De har en tro på en underliggande enhetlighet mellan alla religioner och de längtar efter en universell religiös tro som ska höja sig över splittringen mellan de stora världsreligionerna. Jag tycker att det är mycket positivt om NDUerna kan bidra till att sekterismen försvinner och att människor blir öppna för en vision av mänsklighet enad i en tro som är grundad på Guds gränslösa kärlek till alla människor.

När Eadie frågade varför Gud inte gav oss bara en kyrka, en enda religion, fick hon bland annat veta att människor befinner sig på olika stadier av andlig utveckling och förståelse och att fullständigheten ligger i evangeliet. Alla religioner behövs dock som en slags trappstege för att nå upp till den sanna förståelsen för Herrens evangelium. Denna uppfattning tycker jag avviker från de flesta andra NDUare som ofta har en tro på en gemensam grund för alla religioner och en önskan om en universell religion för hela mänskligheten. Eadie verkar ha haft en mycket sekteristisk och snäv syn på religion innan sin upplevelse eftersom hennes positiva förändring blev att hon insåg att man inte kan kritisera någon kyrka eller religion och att alla är viktiga och värdefulla i Guds ögon. Eadie säger som sagt att det finns en fullständighet i evangeliet men hon säger också att de flesta människor inte kommer inte att uppnå den här på jorden. Jag undrar vad hon menar med det? Vissa kristna menar att de som inte tror på Jesus är portförbjudna i Guds rike. Detta är dock omtvistat eftersom det ligger en orättvisa i att de som aldrig får chansen att höra ”Guds ord” inte får tillträde till Guds rike. Kan det ändå vara så att Eadie menar att även de som inte är kristna kommer att komma till Gud och där slutligen få ta del av den totala kunskapen? I så fall avviker detta synsätt trots allt lite grand från den fundamentalistiska kristna snäva uppfattningen. Sammanfattningsvis menar Eadie att kristendomen är den enda sanna och rätta och jag tycker att hennes berättelse kan liknas vid E.B.Tylors syn på religion. Han menade ju att utvecklingen går från polyteism till monoteism och så vidare och att den västerländska civilisationen utgjorde höjden på religionsutvecklingen.

Moody menar att vi måste fråga oss hur det kommer sig att tibetanernas och Platons visdom samt Swedenborgs religiösa uppenbarelsen alla stämmer så bra överens både inbördes och med nutida NDUares berättelser. Som jag ser det finns det tre möjliga hypoteser kring detta. Den första är att författarna har påverkats av varandra på ett eller annat sätt. Det kan ju tex. vara så att Swedenborg hade fått den tibetanska dödsboken berättad för sig av någon människa från Tibet, som hade läst den. Min andra hypotes är att de av ren tur kommit att tänka eller fantisera i samma banor. Den tredje hypotesen är att dessa författare skrivit ned sanningar som uppenbarats för dem från en högre verklighet. Alltså är en NDU enligt denna hypotes en realitet. Vilket som är mest trovärdigt är svårt att bedöma och det överlåter jag åt läsaren själv.

Morse menade att det är viktigt att vi inser att vi är andliga varelser och inte biologiska maskiner. Detta synsätt tycker jag är mycket typiskt för vårt västerländska så kallade moderna samhälle. Det är snarare så att det andliga ibland verkar skrämmande för människor. Det som jag tror skrämmer människor allra mest är nog döden och döendet. Man låter sina anhöriga dö på sjukhus i en steril miljö istället för att låta den döende dö bland släkt och vänner i en trygg miljö. Döendet är inte en del av vardagen i vårt samhälle. Det upplevs som något onaturligt och obehagligt och man vill inte gärna prata om det. Jag tror att vittnesbörden om dessa upplevelser ger hopp och tröst och döende människor. Vare sig detta hopp är befogat eller inte så är det ändå positivt om människor på grund av denna förtröstan dör i frid. Hos många ursprungsbefolkningar är födelse, död och återfödelse något som är naturligt. Jag tror att ångesten inför döden här i Västerlandet är mycket större än hos

andra folk, som kanske mer ser döden som en prövning de måste genomgå för att bli delaktig av uppståndelselivet snarare än en slutgiltig förintelse.

Att undersöka en NDU verkar vara en omöjlig uppgift och ännu omöjligare tycker jag den blir när forskare och andra inte en ens är överens om hur dödens ska definieras. Menar vi med begreppet död att det är ett oåterkalleligt tillstånd, alltså att patienten är biologiskt död eller menar vi att patienten är "kliniskt död", vilket är ett tillstånd där människan t ex har längre hjärt- och andningsstillestånd och medvetlöshet och som vanligtvis leder till döden. Det går heller inte att ge något vetenskapligt svar på frågan om det är hjärnan som producerar medvetandet (monism) eller om medvetandet är något oberoende i växelverkan med hjärnan (dualism). Eadie berättar att själen lämnade bröstet i dödsögonblicket. Jag undrar hur hon kunde veta att själen fanns just i bröstet. Har själen en fast boplatz i kroppen eller är den en fristående enhet som flyger omkring från topp till tå och kanske till och med tar en utflykt utanför kroppen ibland? Om själen verkligen huserar i kroppen så tycker jag att den borde kampera i hjärnan, i vårt medvetande. Antingen producerar hjärnan medvetandet och den medvetna upplevelsen kan inte existera skild från hjärnan. Eller så finns det ett medvetande som är oberoende av hjärnan men växelverkar med denna under normala omständigheter och man upplever att medvetandecentrum finns i kroppen. Under andra omständigheter som tex. nära döden, kan denna växelverkan upphöra och medveten upplevelse kan existera skild från hjärnan. Hjärnan är instrumentet för medvetandets kontakt med omvärlden. Jag tycker att det senare alternativet låter troligast. Annars skulle det vara som om maskinerna skulle styra människan istället för att människan skulle styra maskinen. Det skulle också innebära att maskinen upphör att existera när den skrotas, vilket med andra ord innebär att det inte finns ett liv efter döden. Den andra hypotesen medför att människan fortsätter att existera även om hennes maskin är slut, vilket då med andra ord innebär att människan fortsätter att leva efter döden. Vad som händer sedan kan man bara spekulera om. Det kan ju vara så att människan vill fortsätta att arbeta i fabriken Jorden och därför tar en ny maskin i besittning eller så stannar hon i semesterparadiset på andra sidan där hon i sitt rätta element inte har något behov av en maskin.

Rent vetenskapligt tror jag inte att man kan avgöra om en NDU är verklig eller inte. Det går ju varken att testa dualismen eller monismen vetenskapligt. Då måste man ju utföra ett experiment innan döden inträffar, som är acceptabelt som ett bevis eller motbevis för det ena eller det andra. Det är nog endast de direkta upplevelserna av högre medvetandetillstånd och högre dimensioner som "bevisar" att det existerar en större verklighet. Mystiska upplevelser i alla tider och kulturer samt NDUerna antyder att det är så, även om dessa bara kan ge personlig visshet och inte objektiva bevis. Om det är så att medvetandet kan existera skilt från hjärnan och även efter döden, måste det finnas en djupare mening med livet före döden, när medvetandet är i kroppen. Vad skulle det annars vara för mening med att medvetandet skulle söka sig till en biologisk kropp på jorden. Medvetandet eller själen eller vad man väljer att kalla det skulle väl rimligen ha det bättre i den andra världen. Kanske är det sant som Eadie säger att "andarna" i lustgården är angelägna om att komma till jorden eftersom de ser på jordelivet som en skola där de kan lära sig mycket och tillägna sig de egenskaper som de saknat.

Eadie berättade att hon färdades i tunneln tillsammans med andra människor och djur. Borde inte det betyda att även djuren har en själ då? Varför skulle de annars vara med om en likadan andlig upplevelse som människorna? Om det är så att även djuren är andliga varelser och innehavare av en själ så tycker jag att fruktansvärt att vi behandlar dem som vi gör. Jag är inte vegetarian men jag förstår dem som är det. De utgår förmodligen från allas lika värde oavsett om det är djur eller människor. Kanske djuren t.o.m. är intelligentare än människan fast på ett annat sätt. Eadie berättade tex. om den sanna rena kunskapen som förmedlades utan ord, mer som en sorts telepati. Jag har läst en hel del litteratur om NDUer nu men jag har faktiskt inte stött på detta med djuren i

något annat vittnesbörd och det blir då svårare att bedöma trovärdigheten i detta. Det kan ju ha varit ett önsketänkande från Eadies sida också. Sången ”får man ta hunden med sig in i himlen”, får en djupare innebörd med denna synvinkel. Varför skulle det bara vara tänkbart att människor har ett medvetande som är skilt från kroppen och som samverkar med kroppen? Tanken på att även djuren har ett liv efter döden är tilltalande när det gäller söta katter eller vackra hästar men när man sedan i tanken vandrar vidare till djur som maskar, spindlar eller små ilska myggor börjar man fundera. Var ska man dra gränsen för vilka djur som kan tänkas ha ett medvetande eller inte? Nu börjar jag komma in på reinkarnationstanken. Tänk att vara tvungen att återfödas i en mygga! Förhoppningsvis finns det särskilda medvetanden som passar i människokroppar och särskilda medvetanden som passar i myggekroppar, om det mot förmodan skulle vara så att även dem har ett medvetande. Men skulle man återfödas in en myggekropp skulle man kanske tycka att ett myggliv skulle vara det ultimata livet.

Eadie såg tre män vid hennes sida som såg ut som munkar i sina kåpor. Detta tror jag kan vara färgat av hennes kristna patriarkaliska tro. De flesta monoteistiska religioner framställer Gud som ett manligt väsen. Varför skulle det just vara män som tog emot henne och inte tre damer i nunnekläder? I religioner som ger utrymme åt fler gudar (polyteism) är det manliga draget inte lika allenarådande. Hinduerna har till exempel modersgudinnor, och i Japan är den strålande solskivan en ”hon”. Men det maskulina överväger dock i alla nutida religioner. Många religiösa skrifter är dessutom skrivna av män och jag tror att det manliga religiösa språkbruket påverkar människors tankar och känslor, även om de troende inom de monoteistiska religionerna egentligen inte anser att Gud är en ”han” eftersom de menar att Gud är något helt annat än människan kan förstå sig. ”Fadern” eller ”Herren” är symboliska ord, men detta tror jag som sagt bidrar till att det maskulina tänkandet blir inpräntat i våra sinnen. Jag tycker att de nyandliga rörelserna varit positiva på det sättet att de inte varit patriarkaliska. Kvinnan får verkligen utrymme i denna nya andlighet. Med detta i åtanke blev jag lite besviken när jag läste om NDUer eftersom de flesta faktiskt vittnar om att ljusvarelserna är män. Jag tror att det finns en risk att dessa berättelser förstärker det patriarkaliska tänkandet att mannen är viktigast eftersom ljusvarelserna verkar vara det allra viktigaste momentet i en NDU.

Eadie berättade att andarna den första tiden stannade kvar på jorden för att trösta de anhöriga. Många vittnar också om att andarna kan se och höra och till och med röra vid dem sina anhöriga utan att de kan se dem. Jag tycker att det är konstigt att de ”döda” är så mänskliga i sitt tänkande. Om det är så att de är närvarande hos de nära och kära som är kvar i de jordiska kropparna och om det är så att de har en mänsklig längtan så kan ju dessa känslor leda till en psykisk tortyr utan like. Tänk om du exempelvis är en svartsjuk person som hela tiden är ”närvarande” hos din fru eller man som kanske hittar en ny partner som hon eller han blir förälskad i. Eller tänk om man ser att familjen har det dåligt ställt ekonomiskt eller har andra bekymmer. Då måste det vara jobbigt att inte kunna hjälpa till rent fysiskt. Det måste också vara frustrerande om inte familjen förstår att man faktiskt är hos dem andligen. Om det är så att själen lever vidare i en annan värld så tror och hoppas jag att man inte längre kommer att tänka på det jordiska livet och jag hoppas att anden blir befriad från de mänskliga känslorna. Annars stämmer ju inte vittnesmålen från alla de NDUare som vittnat om en total frihetskänsla.

Att buddistmunkar och nunnor som bränt sig själva till döds suttit orörliga till synes utan smärta i lågorna kanske tyder på att det österländska synsättet på andligheten ger bättre förberedelse för döden och för anden att lämna kroppen än vad vi i väst har. Munkarna tränar ju under många år på att den absoluta viljan ska härska över kroppen och detta kanske medför en förmåga att viljemässig utföra en separation. Deras andar kanske lämnade kroppen redan innan de tänkte på bensin, vilket då medförde att de inte kände någon smärta. Ungdomar i Europa som försökt sig på att dö på samma

sätt som munkarna i Vietnam har dött under svåra plågor. Jag kan tänka mig att exempelvis buddhismunkar är specialtränade för att ”dö snabbt”. Genom meditation osv. tränar de sitt andliga sinne och kan kanske med vilja styra anden liksom det anses att schamaner kan göra. Schamanerna kan ju lämna sin kropp viljemässig under trance. Vårt västerländska kritiska förnuft och våra förutfattade meningar, verkar inte gärna vilja ha kvar föreställningen om ett liv efter döden, men trots det verkar det hända saker som det kritiska förnuftet inte har inflytande på.

Några vetenskapliga bevis finns som sagt inte för ett liv efter döden och kan inte heller förekomma. Däremot så tror jag att vår syn på livet efter döden kan ha betydelse för hur vi lever här och nu. Det kan till och med vara så att det vi gör här på jorden *kan* ha betydelse för livet efter döden. Många NDUare vittnar om att de får en återblick av livet och att de inser konsekvenser av sitt handlande. Eadie säger att andarna vill komma till jorden för att lära sig det de saknar. Detta tycker jag liknar reinkarnationstanken och det österländska synsättet att man ska meditera och så vidare för att nå full kunskap, så att man slipper återfödas. Lever man ett liv här på jorden, som man inte är nöjd med kanske man återigen sätts på skolbänken, hos de kroppar som vi själva valt och som har de gener vi behöver för att utvecklas. Eadie menade att vi själva väljer de svagheter och svåra upplevelser i livet för att kunna växa. Alltså gäller det att sköta sig, så man får stanna som skyddsande hemma hos Gud. Har man än gång kommit hem, vill man väl stanna.

Många människor berättar att de fått större livsglädje efter NDUn. De har också fått ett kärleksbudskap under NDUn som handlar om att vi ska lära oss att älska varandra, vara goda, toleranta och de har fått en insikt i att de är andliga varelser. Har man denna insikt kanske man värderar sitt liv på ett annat sätt vilket kanske innebär att man lever ett rikare liv. Meningen med livet kanske är att vi ska känna förståelse och samhörighet med allt levande. Vi fortsätter att vara egoistiska trots att vi är medvetna om de sociala, ekonomiska, politiska och ekologiska problemen i världen. Kanske kan vittnesbörderna om NDUerna hjälpa oss att vidga ramarna för vår syn på oss själva och öppna vårt medvetande för en större verklighet. En kittlande tanke är att tänka på hur världen skulle kunna förändras om allt fler människor får uppleva NDUer. Eftersom en NDU påverkar en enskild individ så kraftigt hur skulle inte NDUerna kunna påverka ett helt kollektiv? Jag tror att vi måste vara öppna för att det finns mycket som vi inte förstår. Kanske meningen med NDUerna är själva budskapen. Budskap från en högre verklighet som vill få oss att leva ett bättre och kärlekfullare liv här och nu. Oavsett om nära-döden-upplevelserna är verkliga eller inte, kan vi ta till oss det. Det är trots allt nära-döden-upplevelser det handlar om, inte dödsupplevelser. De som menar att nära-döden-upplevelserna kan tala om vad som händer vid döden gör det av personlig övertygelse

Jag tror att ett intressant ämne för vidare forskning skulle vara att undersöka hur Elisabeth Kübler-Ross använder NDUn i sitt terapeutiska arbete.

SAMMANFATTNING

Mitt syfte med uppsatsen har varit att ta reda på om nära-döden-upplevelser är trovärdiga samt vilket religiöst värde de har. NDUerna har blivit vanligare och vanligare i takt med att läkarna har blivit duktigare på att återuppliva människor. Vittnesbörden om NDUerna är mycket lika varandra, även om detaljerna i berättelserna kan variera. En fullständig NDU kan gå till så här: Först infinner sig en känsla av frid och ro. Om man har haft ont känner man inte längre sina smärtor. Därefter förs man in i något som vanligtvis brukar beskrivas som en mörk tunnel. Man upplever att man svävar utanför kroppen och kan betrakta den och andra människor i rummet ovanifrån, det går dock inte att göra sig hörd eller sedd av dem. En del nås då av insikten i att de är döda. Under det att "själen" svävar omkring utanför kroppen kan den möta andra andar, som ibland beskrivs som skyddsänglar. Det händer att dessa andar blir kvar även efter återupplivningen och att man då kan fortsätta att se och tala med dem. Det härligaste med hela upplevelsen är dock mötet med ljusvarelsen och det märkliga ljuset. Det sker när man når slutet av tunneln där en värld av ljus öppnar sig. I denna ljusvärld kan man få återse döda anhöriga och vänner. Med dem kan man kommunicera utan att tala. Till slut möter man ljusvarelsen som omsluter själen med värme, kärlek och omtanke. Tillsammans med varelsen får man se tillbaka på sitt liv. De flesta vill stanna kvar hos ljusvarelsen eftersom det känns som om de kommit hem. Även om man svarar att man vill vara kvar blir man tillbakaskickad med förklaringen att man inte hunnit uträtta det man skulle i sitt liv, och mot sin vilja känner man då hur man sugts tillbaka ned i kroppen. Alla som har NDUer upplever inte samtliga moment. En del får bara uppleva tunnelfärden eller hur de svävar utanför kroppen. Detaljerna kan också variera beroende på hur man tolkar det man varit med om. Gemensamt för de flesta NDUerna är att de återvänder till livet med ett budskap om kärlek och en känsla av att allt liv på jorden hör ihop. Framför allt är det mötet med ljusvarelsen som givit dem nya insikter. De ändrar sitt sätt att leva och sina värderingar och det tycker att livet fått ny mening. De är också mer psykiskt friska än genomsnittet av befolkningen och de är inte rädda för döden. De värderar kunskap och kärlek högre än de gjorde tidigare och många väljer att jobba med sådant som hjälper andra människor som till exempel inom våryrken eller genom biståndsarbete.

Skeptiker inom naturvetenskaperna har försökt förklara NDUerna på olika sätt. De hävdar att det är hallucinationer som beror på läkemedel eller droger. Om döden ska anses vara ett oåterkalleligt tillstånd från vilket man inte kan återvända betyder det att alla de som haft en NDU inte varit döda på riktigt, utan bara nära döden och medvetlösa. Det skulle kunna förklara varför de ändå uppfattar vad vårdpersonalen gör under återupplivningsförsöken. En annan förklaring till upplevelsen är att det skulle kunna vara hjärnans försvarsmekanism när man dör, för att man ska tro att man fortsätter att existera efter döden. Att smärtan avtar i början av NDUn kan bero på att kroppen själv kan producera smärtstillande endorfiner. Att ha en hög halt endorfiner i kroppen skapar också en känsla av frid och lycka. Andra delar av upplevelsen kan bero på syrebrist och det överskott av koldioxid som då bildas. Vissa av NDUs moment går också att uppnå genom meditation eller med hjälp av läkemedel eller narkotika. Melvin Morse kom i sin forskning fram till att man inte kan skylla NDUerna på droger eller läkemedel. Forskare har kommit fram till att NDUerna uppstår i högra tinninggloben. När det stimuleras via elektroder kan patienten få ut-ur-kroppenupplevelser, se vita gestalter och så vidare. Det är bara ljuset och ljusvarelsen som aldrig uppenbarar sig. Den delen av NDUn är fortfarande ett mysterium. Eftersom ingen som verkligen dött har kunnat återvända är det omöjligt att bevisa att det finns ett liv efter döden. Det vi kan konstatera är att NDUn förändrar upplevelaren till det bättre. De får en positivare syn på sina medmänniskor, naturen osv. och när det gäller den religiösa biten få de ofta en önskan om en universell religion för hela mänskligheten. Jag tycker att det stora värdet med NDUerna är dessa positiva förändringar hos människorna och jag tror att deras vittnesbörd dessa kan lära oss att vidga vårt synsätt och att ta vara på livet här och nu.

LITTERATURFÖRTECKNING

Eadie, B (1992). *Omsluten av ljuset*. Kalifornien: Gold Leaf Press.

Egidius, H (1995). *Termllexikon i psykologi, pedagogik och psykoterapi*. Lund: Studentlitteratur.

Grip, G (1994). *Allting finns*. Stockholm: Bokförlaget Forum AB.

Haglundh, G (1994). *Jakten på tillvaron eller att leva i harmoni*. Stockholm: Sellin & Partner Bok och Idé AB.

Hammer, O (1997). *På spaning efter helheten*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Jacobson, N-O (1971). *Liv efter döden?* Förlag: Zindermans.

Kübler-Ross, E. (1991). *Döden är livsviktig*. Stockholm: Natur och Kultur.

Morse, M (1994). *Förvandlad av ljuset*. Stockholm: Natur och Kultur.

Morse, M (1991). *Närmare ljuset*. Stockholm: Natur och Kultur.

Peterson, M (1997). *Förnuft och religiös tro*. Nora: Nya Doxa

Ring, K (1991). *Livet nära döden. Omegastudien – meningen med NDU*. Stockholm: Natur och kultur.

Sabom, M (1985). *Vi upplevde döden*. Stockholm: Natur och Kultur.

Wistrand, K & Pilotti, J (1982). *Medvetandet och döden*. Stockholm: Natur och Kultur.

<http://home2.swipnet.se/~w-23391/klindod.htm>

Intervju 23/4 2003 med en kvinna som haft en NDU.